



## **Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online**

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### **Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor**

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### **Ophavsret**

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

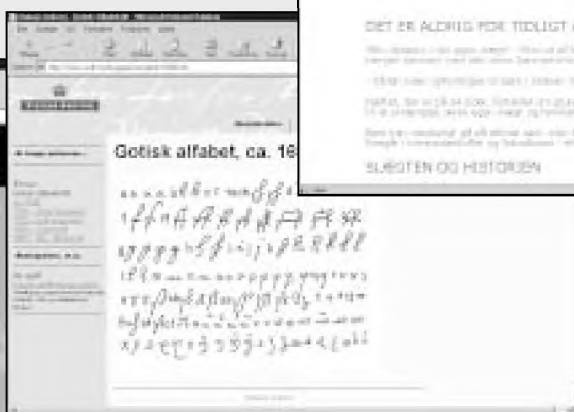
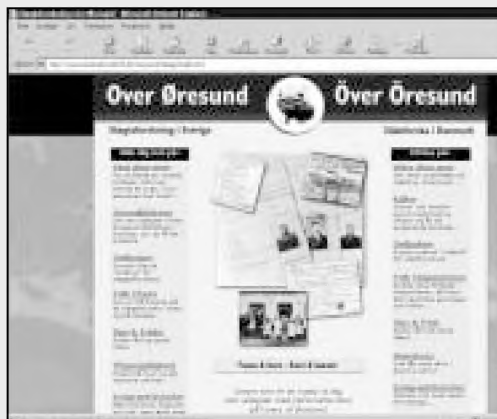
### **Links**

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



**På Sporet af Slægten**  
5 TV-udsendelser  
8 radioprogrammer  
teksthæfte og et website  
*Læs side 6-7*



Gotisk håndskrift *side 11*

[www.over-oresund.dk](http://www.over-oresund.dk)  
*side 21*

Det usynlige Internet  
*side 30*

**Silhuetter**  
en overset ressource  
i slægtsforskningen?  
*Side 12*



Slægts-  
forskning  
for børn  
*side 25*

## Udgives af DIS-Danmark

Databehandling i Slægtsforskning  
Mail: admin@dis-danmark.dk  
www.dis-danmark.dk

## Adresseændringer meddeles til:

Kasserer:  
Werner Wittekind  
Rudersdalsvej 114  
2840 Holte  
Tlf. 45 41 43 15  
Mail: werner@wittekind.dk

## Ansvarshavende redaktør:

Erik Kann  
Johan Jepsens Vej 1  
2830 Virum  
Tlf: 45 85 18 02  
Mail: dek@mobilixnet.dk

Trykkeri: Grafisk Data Center  
Trykplag: 3.800 eksemplarer  
Redigering: Anne Katrine Rud

Artikler i bladet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdning. Artikler uden forfatterangivelse kan betragtes som foreningsstof. Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt materiale og forbeholder sig ret til at redigere i tilsendte artikler. Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktionen. Det skal forsynes med tydelig kildeangivelse og med tilsendelse af det aftrykte.

Bladet udkommer 4 gange årligt.

## Næste deadline: Udkommer:

1. november 2002 December 2002  
1. februar 2003 Marts 2003  
1. maj 2003 Juni 2003  
1. august 2003 September 2003

Bladet sendes gratis til medlemmer af DIS-Danmark.

Medlemskontingent i 2002: 125 kr.  
Løssalg pris: 35,00 kr. pr. nr.  
Girokonto: 501-2058



ISSN 0903-6172

## Indhold nr. 3 / 2002

- 3 Redaktørskift
- 4 Kalenderen
- 6 'På Sporet af Slægten' – et fler-medialt projekt
- 8 Family Tree Maker
- 10 Fortsat pusleri om bestyrelsens konstituering
- 11 Gotisk håndskrift - lidt inspiration fra Internettet
- 12 Silhuetter - en overset ressource i slægtsforskningen?
- 16 Brothers Keeper 6.1
- 18 Fødselsstiftelsen (Rigsarkivets info-folder nr. 30)
- 19 Trykte kildeudgaver (Rigsarkivets info-folder nr. 33)
- 20 Slægtsforskning på PC i ny udgave
- 21 „Søgning på nettet“ - simpelthen et must
- 21 www.over-oresund.dk
- 22 Bornholmske skifteuddrag på CD-ROM
- 24 Spændende nyt på Københavns Stadsarkiv
- 25 mig & MINE - anmeldelse
- 26 Tips og Ideer. Læsekredsen
- 27 Hvorfor har vi en hjemmeside?
- 28 Rullekort - en ny mulighed på Internettet
- 30 Internethjørnet: Det usynlige Internet
- 32 Postadressebogen 1921

## DIS-Danmarks bestyrelse og suppleanter

**Ole H. Jensen** *Formand, HFH-repr, nordtysk-repr.* Kløvermarken 3, 6430 Nordborg  
Tlf. 74 45 02 35 Mail: ohj@adr.dk

**Erik Kann** *Næstformand, ansvh. redaktør.* Johan Jepsens Vej 1, 2830 Virum  
Tlf. 45 85 18 02 Mail: dek@mobilixnet.dk

**Arne Julin** *Ekspedition.* Hovedgaden 75, 4050 Skibby  
Tlf. 47 52 80 48 Mail: ccc28775@vip.cybercity.dk

**Werner Wittekind** *Kasserer.* Rudersdalsvej 114, 2840 Holte  
Tlf. 45 41 43 15 Mail: werner@wittekind.dk

**Ruben Højmark Jensen** *Sekretær.* Lucernevej 17, 4180 Sorø  
Tlf. 57 83 28 94 Mail: rubenhj@get2net.dk

**Hanne Marie Rud** *Webmaster.* Thøger Larsens Allé 48, 2750 Ballerup  
Tlf. 44 66 17 04 Mail: Hanne@Rud.net

**Kathrine Tobiasen** *Redaktionen.* Korsagervej 13, 8900 Randers  
Tlf 86 44 56 89 Mail: tobiasen@mobilixnet.dk

**Ole Degn** *KIK-repr.* Mellemhøjen 11, 8800 Viborg  
Tlf. 86 67 47 02 Mail: degnio@post3.tele.dk

**Lars Jørgen Helbo** *KIK-repr.* Borgergade 44, 8450 Hammel  
Tlf. 86 96 51 33 Mail: lars@helbo.org

**Boris Reimann**, H.J. Poulsens Allé 118, 5250 Odense SV  
Tlf. 66 17 28 40 Mail: boris@dsa-net.dk

**Georg Agerby** *Suppleant, nordisk repr.* Gildhøj 86, 2605 Brøndby  
Tlf. 43 96 53 37 Mail: agerby@vip.cybercity.dk

# Redaktørskift – her på Slægt & Data

Det nummer af Slægt&Data, som du – kære læser – holder i hånden, ligner i alt overvejende grad de seneste mange numre af foreningens blad.

Og dog: En lille forskel er der, nemlig at der nu ikke længere står Hanne Marie Rud ud for titlen: Ansvarshavende redaktør. Det har der ellers stået i mange år, ja faktisk i næsten hele bladets levetid!

Det er mange sider – det er mange ord – det er bare rigtig meget arbejde!

For de involverede hovedpersoner bliver der tale om ganske store forandringer. Således vil alle spørgsmål som f.eks. ”Gad vide om der kommer endnu en artikel?”, ”mon jeg skal rykke for de rettelser i dag?” osv., osv. nu skifte rum og fremover ikke udgå fra postnummer 2750 men derimod fra postnummer 2830.

## Tusind tak til Hanne

Gennem de mange år har der naturligt nok været forskellige opfattelser af bladets indhold. Men én ting er jeg ganske og aldeles sikker på:

Alle er enige om, at Hanne igennem de mange år har udført et KÆMPEMÆSSIGT stykke arbejde. Derfor tøver jeg heller ikke med på alle læsernes vegne at sige Hanne tusinde tak for indsatsen gennem de mange numre. Jeg kan kun opfordre til at sammenligne de første årgange af bladet med de seneste ditto. Emnekredsen er den samme – men hvilken forskel. Det er næsten ikke til at fatte!

Som medredaktør gennem et par år ved jeg alt om, hvor meget fifleri, der er med hver eneste nummer: Små detaljer, store linier osv., osv. Og så har

jeg alligevel indtil nu kunnet overleve, fordi jeg vidste, at Hanne altid var der til at ”tage action” på dette og hint. Så jeg ved kun alt for godt, at nu er det bare alvor!

## Små forandringer

Rundt i læserkredsen kunne der findes forventninger om, at redaktørskiftet også vil betyde store ydre forandringer. Sådan bliver det på ingen



*Hanne Marie Rud har været redaktør af Slægt & Data igennem 15 år. Hun forlader nu denne post men fortsætter som DIS' webredaktør.*

måde. Det er min opfattelse, at der til stadighed skal ske små tilpasninger og forandringer. Eksperimenter skal der også være plads til.

Men basalt set finder jeg, at Hanne på bedste vis har stukket den kurs, der lige nu egner sig for Slægt & Data. Det har jeg ikke tænkt mig at omstyrte, uden at det skal forstås således, at der ikke vil komme forandringer fremover.

## Slægtsforskning = edb

Slægt & Data er et blad for mere end 3.500 medlemmer. Nogen kender til alt det basale, andre er helt nye på den genealogiske scene. Det er ikke let at tilfredsstille alles ønsker på én gang. End ikke oraklet i Delfi har opskriften på den cocktail!

Det vil blive en stor udfordring i de kommende år, at slægtsforskning og edb i stigende grad bliver én og samme ting. Hvordan skal et blad som Slægt & Data finde sin balance i denne udvikling?

På den ene side skal bladet ikke blive identisk med Personhistorisk Tidsskrift, på den anden side har vi for længst lagt den tid bag os, hvor man primært overførte allerede registrerede data til en computer og derved opnåede en særstatus i forhold til slægtsforskere i al almindelighed.

## Den nye redaktion

Jeg har sat mig i chefstolen med stor ydmyghed og ærefrygt. Det er et stort ansvar!

Heldigvis skal jeg ikke bære det helt alene, thi jeg kan fremover læne mig op ad Kathrine Tobiasen og Anne Katrine Rud. Førstnævnte vil fremover virke som medredaktør, medens sidstnævnte som hidtil vil redigere bladet.

Og sidst men bestemt ikke mindst har Hanne lovet fortsat at hjælpe med scanninger og billedhåndtering i det hele taget. Så alt i alt er Hanne stadig med på bladvognen. Og det er vel ikke så ringe!

*Erik Kann*

## Om dette nummer

Dette nummer af bladet rummer både traditionelle og utraditionelle indlæg.

Til det traditionelle – som ikke skal opfattes negativt – hører indlæg om Internettet og slægtsforskningsprogrammer. Man kunne måske tale om bladets kerneområder.

Til det mere utraditionelle hører artiklen om silhuetter. Ikke meget om data vil enkelte nok hævde, men til gengæld meget relevant i forhold til slægtsforskning som sådan. Forhåbentlig kan den inspirere andre!

Anmeldelsen af ”mig og Mine” er

nok også lidt anderledes i og med, at vi har lokket en pædagogisk uddannet person til at anmelde bogen.

Og så er der jo på næste side beretningen fra Landsarkivet om TV, radio mm. Se det er bare spændende!

*Erik Kann*

## Herfølge

Tirsdag 17. september 2002  
Kl. 18.00 - 22.00

EDB-lokalet Holmebækskolen, Pøgebanken 9,  
Herfølge - syd for Køge.

Chris Gade Oxholm Sørensen:  
Den nye BK6

Vi mødes ca. kl. 18.00 for at overføre den medbragte GEDCOM-fil til skolens pc'ere. Husk samtidig en tom formateret diskette. Det er jo rart at kunne "tage noget med hjem".

Efter mødet har jeg en tom diskette, som jeg kører på de anvendte pc'ere. Alle BK6 data vil herefter være slettet.

Gennemgangen af den nye BK6 varer ca. 1½ time, hvorefter vi på pc'erne afprøver vores nye viden omkring programmet med vore egne slægtsdata.

Der vil være pauser til summemøder og evt. kaffepause. Der er plads til 21 samt til at arbejde 15 i et tilstødende lokale.

Tilmeld dig, pladserne bliver fordelt i den rækkefølge, tilmeldingerne indgår.

**Tilmelding:** [launiels@mail.tele.dk](mailto:launiels@mail.tele.dk)

## Horsens

Torsdag 24. oktober 2002  
Kl. 19.00

Horsens Uddannelsescenter

Anna Margrethe Krog-Thomsen:  
Computerteknik  
billedbehandling

Praktisk demonstration af hvordan afblegede og beskadigede fotos kan reddes og blive "som nye" til brug i slægtsbogen.

Mødet afholdes i samarbejde med Folkeuniversitetet og Horsensegnens Slægtshistoriske Forening.

Evt. nærmere oplysning hos:  
Knud Friis tlf. 64 48 16 65

## Holbæk

Mandag 28. oktober 2002  
Kl. 19.00 - 22.00

Holbæk Bibliotek, Nygade 9-13, Holbæk.

Svend-Erik Gottlieb, kontorfuldmægtig ved  
forsvarets arkiver:

Slægtsforskning i  
militære arkiver

En generel orientering om statens arkiver, specifikt om Rigsarkivet. Hvad er forsvarets arkiver?

Lidt om lægds- og søruller. Hvad indeholder et militært arkiv? Søge- og hjælpemidler. Hvad ved jeg om personen? Hvordan finder jeg det rigtige arkiv? Militære stambøger; de slesvigske krige, garnisonering, hvor og hvornår. Og meget meget mere.

Mødet er arrangeret sammen med Slægts-historisk Forening Vestsjælland.

**Tilmelding:** Kaj Cedersted, tlf. 59 29 36 77 eller Bjarne B. Petersen, tlf. 59 44 12 40 eller mail: [bipe@ramsoe.dk](mailto:bipe@ramsoe.dk)

## Kalundborg

Søndag 3. november 2002  
Kl. 12.00 - 16.30

Skolen på Herredsåsen, 4400 Kalundborg

Chris Gade Oxholm Sørensen:  
Slægtsforskningsprogrammet  
BK6

Programmet vil blive gennemgået, og der bliver efterfølgende mulighed for at arbejde med programmet. Medbring egne data til at arbejde med samt en tom diskette.

Mødet er arrangeret i samarbejde med Slægts-historisk Forening, Vestsjælland.

Tilmelding nødvendig, da der kun er et begrænset antal pladser til rådighed.

**Tilmelding:** Ruben Højmark, tlf. 57 83 28 94 eller mail: [rubenhi@get2net.dk](mailto:rubenhi@get2net.dk)

**Odense** Lørdag den 26. oktober 2002. Kl. 10.00 - 18.00

**Kildeindtastning.** DDA holder kursus i lokalerne hos DDA i Odense. Gennemgang af kildeindtastningsprogrammet (WinKip) og lejlighed til at arbejde med selvvalgte kilder og til i fællesskab at diskutere de problemer, der er med læsning og fortolkning af originale kilder. Pris: 175 kr., der dækker frokost og materialer. **Tilmeldingsfrist:** 21. oktober 2002, kl. 12.00, til DDA, tlf. 66 11 30 10.

## Holte

Cafe @ har bygget om, så der desværre kun er 6 maskiner til rådighed. Dermed er alle kurser bl.a. vedr. BK6 indtil videre aflyst i Holte.

## Sønderborg

Lørdag 16. november 2002  
Kl. 14.00

Sønderborg bibliotek, grupperum nr. 8

Erik Kann:

### Styr på slægten

Gennemgang af de mange problemer, der knytter sig til at få gennemført en ordentlig registrering af anerne. Foredraget ser på de traditionelle registreringsproblemer og på de problemer, der knytter sig til anvendelse af edb-programmer.

Mødet afholdes i samarbejde med Folkeuniversitetet og Slægtshistorisk Forening for Sønderjylland.

**Tilmelding:** Ole H. Jensen, [ohi@adr.dk](mailto:ohi@adr.dk)

## Odense

Onsdag 27. november 2002  
kl. 19.15

Sct. Knuds Salen, Klosterbakken

Birgit Løgstrup, arkivar:

### Gstrup: 1800-tallets travle herredsfoged

Foruden embedet som dommer og politimester fik herredsfogeden mange nye forvaltningsopgaver efter godsopløsningen. Det betød øgede arkivmængder – og muligheder for slægtsforskere.

Der vil givet være gode ideer at hente.

Mødet er arrangeret i samarbejde med Slægts-historisk Forening i Odense og afvikles under Folkeuniversitetet.

**Tilmelding senest d. 20. november:**

Boris Reimann email: [boris@dsa-net.dk](mailto:boris@dsa-net.dk), eventuelt tlf. 66 17 28 40.

## Søllerød

Lørdag 30. november 2002  
Kl. 13.00-17.00

Søllerød Sognegård, Søllerødsgårdsvej 13, 2840 Holte

Erik Kann:

### Thi kendes for ret

Eftermiddagens hovedperson er syersken Sara Rydstrøm fra Trørød. Hun skulle så gruelig meget igennem, inden hun valgte at tage sit eget liv en kold januardag i begyndelsen af 1880'erne. Med Sara som udgangspunkt gennemgås i foredraget de vigtigste kilder om politiforhør, domsafsigelser og fængselsophold! Efter pausen bliver der lidt julehygge. Der er plads til mange, tilmelding ikke nødvendig men er rart for mig af hensyn til indkøb.

**Tilmelding:** [werner@wittekind.dk](mailto:werner@wittekind.dk)

## Aabenraa

Tirsdag 7. januar 2003  
Kl. 19.00

Aabenraa Stuen på Højskolen Østersøen, Flensborgvej 50, Aabenraa

Kim Furdal, leder af Institut for sønderjysk lokalhistorie:

### Bevaring/opbevaring af papirbilleder og digital billeder

Mødet afholdes i samarbejde med Folkeuniversitetet og Slægtshistorisk Forening for Sønderjylland.

**Tilmelding:** Ole H. Jensen, mail: [ohi@adr.dk](mailto:ohi@adr.dk)

## Sorø

Lørdag 8. marts 2003  
Kl. 12.00 - 17.00

Sorø Borgerskole, Alleen 8, 4180 Sorø, data-lokalet.

### Internet og slægtsforskning Hvordan kommer jeg i gang?

Tilrettelagt for lidt øvede. Mødet er arrangeret i samarbejde med Slægthistorisk Forening Vest-sjælland.

**Tilmelding:** Ruben Højmark, tlf. 57 83 28 94 eller mail: [rubenhj@get2net.dk](mailto:rubenhj@get2net.dk)

# 5 TV-udsendelser, 8 radioprogrammer, et teksthæfte og et website om „På Sporet af Slægten“

## TV

'På Sporet af Slægten' sendes mandag på DR2 kl. 16.30 i ugerne 42-47 (minus uge 43). Programmerne genudsendes på DR1 den følgende søndag formiddag.

## Radio

DR-Regionalens programmer sendes på 92,0 mh og 97,5 mh mandag og torsdag kl. 9.30 - 10.00 i uge 42-46. Programmerne genudsendes lørdag kl. 9.30 - 10.00.

## Arbejdshæfte

Arbejdshæftet "På Sporet af Slægten" på 96 sider udkommer i begyndelsen af oktober.

## Website

Til oktober er der også premiere på websitet: [www.paasporetafslægten.dk](http://www.paasporetafslægten.dk) den første net-håndbog om slægtsforskning.

Til oktober er der premiere på et omfattende projekt „På Sporet af Slægten“, der bl.a. indeholder en stor net-vejledning i slægtsforskning. Projektet er blevet til i et samarbejde mellem Danmarks Radio og Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster, Møn og Bornholm.

Af Charlotte S.H.Jensen, Landsarkivet.

Netop slægtsforskere var hurtige til at se de muligheder, som findes på [www](http://www). Hvor kan man ellers samle store mængder oplysninger og dele dem med andre, uafhængigt af geografi?

Der eksisterer masser af sider, hvor enkelte slægtsforskere præsenterer deres resultater og sider, eller hvor man kan søge i forskellige former for inddateret materiale. Og så er der naturligvis arkivernes sider, hvor man kan læse lidt om åbningstider og forskellige kilder.

Men hidtil har der ikke været no-

get sted, hvor nye slægtsforskere kunne klikke hen og få en samlet vejledning i, hvordan man kommer i gang, og hvordan man egentlig „gør“.

**Slægtsforskning i 4 medier**  
Et sådan website bliver en del af det projekt, som Landsarkivet for Sjælland m.m. igennem det seneste halve år har været en aktiv partner i.

Sammen med DR-Undervisning og DR-Regionalen præsenterer arkivet til oktober en samlet fler-medial pakke, bestående af 5 TV-udsendelser, 8



*Midt i kameraets fokus leder to af projektets deltagere: Anne og hendes mor Esther, efter én af deres forfædre i fogedprotokollen. Det skulle senere vise sig, at de også fik brug for fængselsarkivalierne fra Stokhuset! På [www.paasporetafslægten.dk](http://www.paasporetafslægten.dk) vil man bl.a. kunne se nogle af de arkivalier, som bragte mor og datter helt tæt på deres fjerne formødre.*

radioprogrammer og et teksthæfte på ca. 96 sider.

Dertil kommer så det nye website [www.paasporettafslagten.dk](http://www.paasporettafslagten.dk) – som omfatter over 130 dokumenter. Det er Landsarkivet, der har stået for såvel indhold som teknik på sitet, dog i nært samarbejde med partnerne i DR.

Blandt de vigtige formål med websitet har været at informere generelt, men også at videregive konkrete redskaber og give netbrugere mulighed for at få et godt indtryk af, hvad slægtsforskning og arkiver handler om.

Der er en lang række emner, som belyses gennem helt almindelige tekst-sider. Det gælder fx tips til, hvordan man kommer i gang, information om de forskellige typer af arkiver, tilgængelighedsregler, mm.

Men det har også været en vigtig pointe at konkretisere, hvad kilder til slægtsforskning egentlig er. Et er at læse om, at man fx kan anvende kirkebøger og folketællinger, og at disse findes i kopi eller original på arkiverne. Noget andet er mødet med kilderne i virkeligheden.

### Kilde-eksempler med transskriberinger

For en potentiel slægtsforsker er det måske lidt svært at forestille sig, hvordan sådan en kirkebog egentlig ser ud, og hvordan den er opbygget.

Derfor har ønsket om at vise arkivalier i praksis været et stærkt ønske, da websitet skulle bygges. Her kan man på ét og samme site se udvalgte eksempler på alle de mest almindelige ”begynderkilder”.

Alle eksemplerne er forsynede med transskriberinger, som kan klikkes frem i små særlige vinduer, indførsel for indførsel. På denne måde får brugeren ikke kun indtryk af kildernes udseende men kan også få et hurtigt indblik i, hvilke typer af ord og vendinger man kan møde i de gamle dokumenter.

Netop det uvante ældre sprog og den gotiske skrift kan være én af de største hurdler for nye anejægere. Mange får lidt af et kulturchock ved mødet med de gotiske tekster, måske



*På matrikelarkivet går flere arkivalier op i en højere enhed for Anne og Esther. På Landsarkivet fandt de fæstebetingelserne for deres forfader Jens Andreasen, som var fæstehusmand i Leestrup. Her kan de se kortene over den ejendom og den egn, han færdedes på.*

bl.a. fordi det langt fra er almindeligt, at danskerne for kun ca. 125 år siden skrev med bogstaver, der stort set alle er helt fremmede for en nutidig læser.

Derfor rummer afsnittet „Læsehjælp“ eksempler på en lang række mere eller mindre gængse ord fra basale kilder, inklusive transskription og ordforklaring.

Til download findes både lidt sjove screensavere og skrivebordstapeter, men også nyttige sager til selve forskningen, fx anetavler, aneark, sognekort og alfabetter.

### Følger 5 familier og deres slægtsforskning

I tv- og radioudsendelserne, der er en del af „På Sporet af Slægten“, vil seere og lyttere møde fem familiepar, der ikke tidligere har slægtsforsket.

Det er familiernes erfaringer, som danner grundlag for både de slægtsforskningshistorier og de præsentationer af metoder og kilder, som programmerne indeholder. Man kommer vidt omkring, både i geografien og i det sociale landskab. Fra solide lollandske bønder, over svensk indvandring til omløbere og glarmestre, der ender i Stokhuset.

Gennem de fem familiers arbejde

oplever man, hvordan en slægtsforskningundersøgelse skrider frem og naturligvis også, hvordan deltagerne i stigende grad bliver helt bidt af forskningen.

Websitet rummer korte præsentationer af familiernes forskning, bl.a. med mulighed for at klikke centrale arkivalier frem og kigge på dem i en god opløsning. Sitet rummer også citater om, hvordan det har været at bruge arkiver, læse gotisk og slægtsforske.

Én af deltagerne, Helle, der sammen med sin mor ledte efter en himmerlandsk udvandrerhistorie, sammenligner arkiverne med internettet. Også her leder den ene oplysning videre til den næste – og pludselig åbner der sig måske et helt nyt vindue med en verden af informationer, som man slet ikke havde forestillet sig eksistensen af.

Det er, om end i noget mindre målestok, den form for oplevelse og appel, som har været en væsentlig inspirationskilde i konstruktionen af [www.paasporettafslagten.dk](http://www.paasporettafslagten.dk).

*[Red: DIS' næstformand Erik Kann interviewes om det genealogiske arbejde på Statens Øjenklinik.]*





# Nyheder og forbedringer

Genealogy.com, som er producenten bag Family Tree Maker, har netop frigivet den nyeste version 10.0. Her redegøres for de nye ting i 10.0 og forbedringer i forhold til den tidligere version.

## Nyheder

### PDF-format

Nu kan du dele dine familieinformationer lettere end nogensinde.

FTM 10 lader dig bevare familiens historie nøjagtig, som du ønsker med de bedste minder som familie-fakta, foto, tekst, mm. Du kan udskrive flotte træer og rapporter i PDF-format samt dobbeltklikke på dem for at se eller udskrive.

### Fra Standard-forfædretræ til Efterkommer-Vifte træ

FTM 10 lader dig konvertere alle træer og rapporter til PDF. I tillæg til dette kan du nu spare tid til udskrivning og forsendelsesomkostninger ved at sende PDF-træer og -rapporter til familie og venner via e-mail. Det er nemt, du skal blot vedhefte PDF-filen til en e-mail.

Uanset om modtagerne har FTM eller ej, vil de være i stand til at se familietræer, læse rapporter og glæde sig over familiens historie med dig. Forbered dig til det næste slægtstræf, sammenkomst eller ferie.

Adobe® Acrobat® Reader® er nødvendig for at vise PDF-filer. Dette program er måske allerede installeret på dit system. Ellers kan det hentes fra [www.adobe.com](http://www.adobe.com)

### Send PDF til din gratis hjemmeside hos FTM

I tillæg til InterneTree® og Html-versioner af dine rapporter kan FTM 10 lade dig sende PDF-versioner af træer og rapporter til din gratis familiehjemmeside hos Family Tree Maker.

Så kan du dele familieinformationer nøjagtigt, som du ønsker, komplet med billeder, tekster, mm. Klik blot på det grafiske træ og send din fil.

FTM gør det endog muligt at pri-

vatisere informationerne i træet.

### Standard Stamtavle Træ

Hvis du vil give familie eller venner, uanset hvor i verden de bor eller opholder sig, hurtig og let adgang til familiens historie, er dette en meget stor nyhed.

Ved hjælp af Standard Stamtavle Træet er det blevet muligt at tilføje manglende informationer. Medbring blot din ufærdige stamtavle næste gang du besøger arkivet, og her kan de oplysninger, du finder, så føres direkte ind i skemaet. Du kan også udskrive et blankt stamtavleskema og tage det med til næste familiesammenkomst og der få tilføjet manglende oplysninger. Standard Stamtavle Træet kan også konverteres til PDF-format og sendes via e-mail til familiens medlemmer, der måske så kan hjælpe med de informationer, der mangler.

### Familie Træ Skabeloner

Frembring flotte udskrifter ved at bruge de professionelt designede Familie Træ Skabeloner.

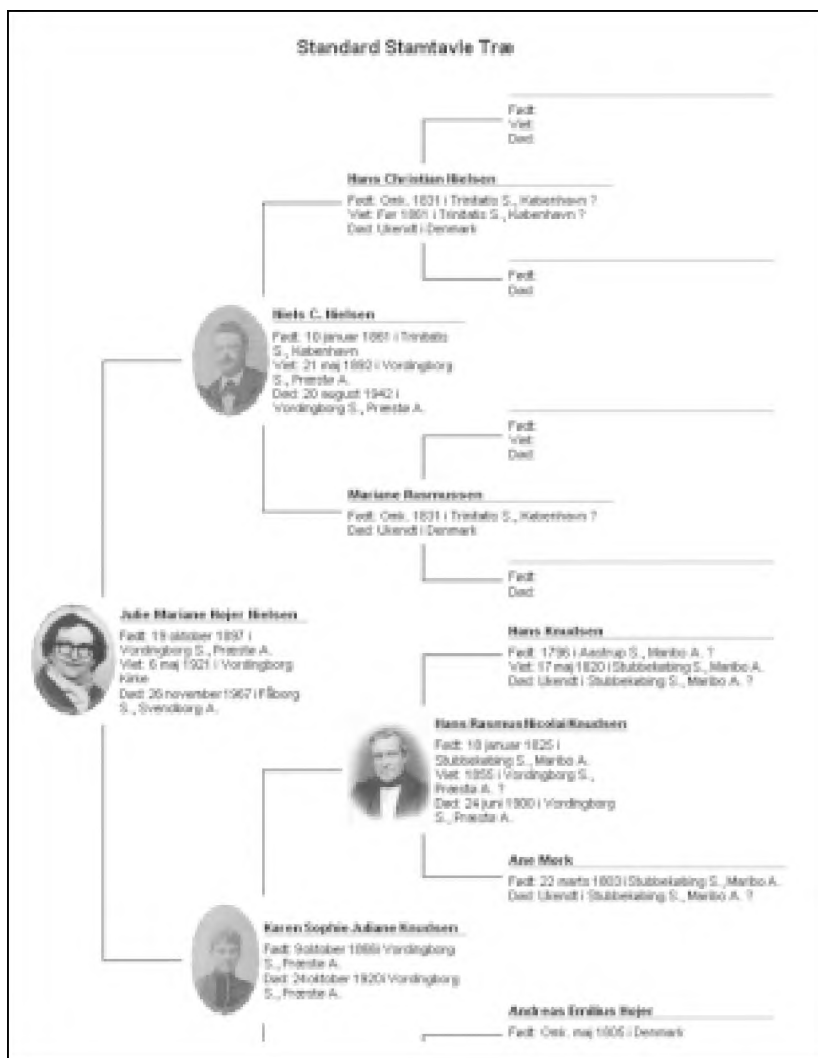
FTM 10 lader dig vælge fra et stort og varieret udvalg af forud definerede skabeloner, som alle kan tilføjes til dine træer. Lyder betegnelser som f.eks. Moderne, Elegant eller Målerisk ikke spændende? Vælg blot den skabelon du ønsker, hvorefter Family Tree Maker automatisk anbringer den i dit træ.

Du kan endda redigere og gemme enhver ændring, du laver i dit træ efter at du har anbragt Familie Træ Skabelonen.

Yderligere lader version 10 dig nemt og enkelt anbringe skabeloner i træer, du tidligere har gemt.



Eksempel på en udskrift, der dirigeres til PDF format, som kan læses af alle, der har den gratis Adobe PDF læser, som er uafhængig af, om det er PC, Mac eller anden platform.



**Ole P. Bielefeldt**

Rivolvej 36

8680 Ry

Tlf. 86 89 09 09

[ole.bielefeldt@adslhome.dk](mailto:ole.bielefeldt@adslhome.dk)

*Dette er et eksempel på et udsnit af Standard Stamtavle Træet. Her er født, viet og død dog skrevet fuldt ud, og personernes billeder er også lagt ind. Der er i dette tilfælde ikke gjort noget for at centrere teksten, men det kan gøres - efter eget valg. Som det ses, er der plads til at skrive information ind for manglende forfædre.*

## Dato Regnemaskine

Ønsker du at beregne datoen for, hvornår f.eks. tipoldefar blev født? Så indtastes blot den information der kendes, f.eks. fra ægteskab eller begravelse. FTM 10 beregner så datoen.

Endvidere kan du beregne alderen for familiens medlemmer ved en hvilken som helst begivenhed, såsom alder ved død. Desuden kan du se ugedagen for en hvilken som helst dato og beregne enhver persons alder i år, måneder og dage.

Når du har datoen, kan du endvidere helt enkelt kopiere den til „Familie Siden“, „Person Fakta Kortet“ eller „Fakta Siden“.

Desuden lader Family Tree Maker dig ændre den persons fødselsdato, som du beregner uden at skulle forlade „Dato Beregneren“. Vælg blot den person du ønsker fra „Familie Siden“, „Person Fakta Kortet“ eller „Fakta Siden“ og klik på kalkuler knappen.

*Dato Beregneren „fanger“ automatisk Født Dato, og jeg har så klikket på Døds Dato og Beregn, og alderen ved død fremkommer. Ugedagen for begge begivenheder fremkommer også. Andre datoer kan naturligvis vælges, og du*

*kan også indtaste alder og så få beregnet en dato. Mulighederne er mange.*

**Dato Beregner**

Beregn en person's født dato baseret på alder ved død, ægteskab eller anden begivenhed.

Dato for begivenhed (ægteskab, død, osv.):  
søndag, 26 november 1967

Alder ved begivenhed:  
år: 70 måneder: 1 dage: 7

Født Dato:  
tirsdag, 19 oktober 1897

*Artiklen  
fortsætter  
næste side*

## Forbedringer

### Udskrifter til RTF

Family Tree Maker tilbyder en omfattende liste af rapporter, der hjælper med at dokumentere og dele informationer om familiens historie.

Med den nye version kan du let tilpasse dine rapporter via RTF (Rich Text Format), som kan behandles af ethvert standard tekstbehandlingsprogram. Eksporter rapporten til RTF og lav de ændringer, som ønskes.

### Foto-Redigering

Bevar dine værdifulde billeder og dokumenter. Family Tree Maker 10 tilbyder flere muligheder for at forbedre dine familiebilleder.

Udover at beskære, rotere, dreje, spejlvende billederne samt justere kontrasten kan version 10 nu også korrigere „røde øjne“ og justere klarheden samt farven på dine billeder.

### Familie Fil Statistik

Se informationerne om din Familie Fil nemt. Fra antallet af generationer og ægteskaber til antallet af forskellige efternavne kan du med Family Tree Maker 10 se det hele blot med et klik med musen.

### XP Kompatibelt

Family Tree Maker version 10 er nu også garanteret Windows® XP kompatibelt. Version 9 kører også på XP.



*Familie Fil Status har ændret udseende i version 10 og ser nu sådan ud. Flere oplysninger om de data du har liggende i din fil.*

### Flere informationer

Du kan læse mere om Family Tree Maker på: [www.familytreemaker.dk](http://www.familytreemaker.dk)

Her kan priserne på programmet ses, ligesom der er link til en demo af FTM 6 til download, og sidst men ikke mindst kan der fra denne adresse køres en online demo af den nye FTM 10.

Du kan også se nogle af de udskrifter, der let kan dannes fra programmet.

### Rabat

Medlemmer af DIS-Danmark, der er tilmeldt denne E-mail-liste: [www.dis-danmark.dk/medlmail.htm](http://www.dis-danmark.dk/medlmail.htm) gives 10% rabat på den ny version af FTM 10 på dansk.

### Dansk brugergruppe

Alle brugere af den danske version af Family Tree Maker bliver automatisk tilmeldt en dansk brugergruppe hos Yahoo (hvis de ikke ønsker det, er det let at melde sig ud). Via brugergruppen er hjælpen nær, når den behøves.

## Fortsat pusleri om bestyrelsens konstituering

Som omtalt i sidste nummer af Slægt & Data lykkedes den nye bestyrelseskonstituering kun delvist, idet formandsbrikken ikke faldt på plads.

Som en midlertidig løsning påtog Ole Jensen sig fortsat at fungere som formand indtil næste bestyrelsesmøde, hvor en endelig løsning så skulle findes.

Af forskellige praktiske grunde kom vi heller ikke ved sidste bestyrelsesmøde helt på plads, og følgelig fortsætter vi i bestyrelsen en stund endnu med den midlertidige fordeling.

Ole har givet tilbud om at blive på broen indtil udgangen af året. Men til den tid skulle puslespillet så sandelig også gerne være gået helt op.

*Bestyrelsen*



# Gotisk håndskrift - lidt inspiration fra Internettet

Af Hanne Marie Rud

Fra nogle af DIS' nye medlemmer Kirsten og Jens Rasmussen fik jeg en mail med følgende gode idé:

*Jeg har lavet tre skrifttyper, som man kan installere på sin pc, og så kan man skrive med dem i sit tekst-behandlingsprogram.*

*Det drejer sig om tre typer fra hver sin tid. En af dem er fra begyndelsen, én fra midten og én fra slutningen af 1700-tallet. Vi bruger dem selv, når vi ikke kan tyde det, som står i kirkebøgerne. Vi kan så prøve os frem ved at bruge disse fonte, og når det så ligner det, som står i kirkebogen, kan vi bare vælge en anden mere læsbar font (f.eks. times new roman eller arial) og så kan man jo let læse det. Jeg ved godt, at det ikke altid er løsningen, men den hjælper os ind imellem.*

*Jeg har lagt fontene på vores hjemmeside: [www.vinras.dk](http://www.vinras.dk) til fri download. Det kunne jo være, at andre også kunne få glæde af dem.*

Jeg blev inspireret af denne mail til at søge på internettet med Google som søgemaskine på ordet: "gotisk".

Her er et lille sammendrag af nogle af de informationer og gode hjemmesider, som jeg faldt over.

## Hvorfor lære gotisk?

Man er nødt til at lære at læse gotisk håndskrift, hvis man vil bruge arkivernes ældre dokumenter, protokoller etc. Det er en skrift, der hverken ligner trykte gotiske bogstaver eller den håndskrift, vi bruger i dag.

Gotisk skrift er den håndskrift, som alle danskere lærte i skolen indtil 1875. Derfor er alle gamle, håndskrevne dokumenter og protokoller skrevet på denne måde. Håndskriften varierer en del gennem tiden, og der er naturligvis også stor forskel på, hvordan enkeltpersoner skrev. Mange af de arkivalier, som findes på arkiverne, er ting, der nærmest var ar-

bejdsredskaber for dem, der skrev.

Dét betyder, at det er sjældent, dokumenterne er skrevet med skønskrift!

Den gotiske håndskrift kan godt volde problemer, men kun indtil man har vænnet sig til den. Øvelse gør mester!

## Drilske bogstaver

Det er en god ide at være opmærksom på de bogstaver, der er særligt ond-sindede og ligner hinanden.

Fx kan gotisk *f*, *h* og det lange *s* let forveksles. Det er også nemt at tage fejl af det korte *s* og et almindeligt *r*. Og *v* kan meget nemt læses som *r*, hvis man ikke husker, at den sidste streg på *v*'et går ind imod bogstavet selv. På *r*'et går den væk!

## [www.hist.uib.no/gotisk/](http://www.hist.uib.no/gotisk/)

Denne hjemmeside med et online-kursus i gotisk skrift er udarbejdet i et samarbejde mellem

Historisk Institutt ([www.hist.uib.no](http://www.hist.uib.no)) ved Universitetet i Bergen og Statsarkivet i Bergen: (<http://digitalarkivet.uib.no/sab/>)



Statens arkivers hjemmeside

[www.sa.dk/sa/brugerarkiver/gotisk/1600.htm](http://www.sa.dk/sa/brugerarkiver/gotisk/1600.htm)

Bliv ikke forskrækket over, at det er på norsk. Det er nemt at forstå, og der kan være megen hjælp at hente.

Dette kurset er et selvhjælpskursus. Det vil sige, at folkene bag hjemmesiden ikke kan tilbyde hjælp eller faglig vejledning i tolkning af den gotiske håndskrift ud over det, som er tilgængelig på disse sider.

Det er et godt opslagsværk til nogle af de mange varianter af de enkelte bogstaver, man kan komme ud for. Klik blot på bogstavet i venstre side, så kan der for hvert bogstav ses 10-20 skrivemåder.

## Til inspiration

Denne lille artikel er ikke ment som en gennemgang af hele det gotiske skriftområde. Det er jo enormt, og der er skrevet mange særdeles gode bøger om emnet. Artiklen er blot ment som en let inspiration til, hvor man også kan søge videre på internettet

*Kurset i gotisk skrift starter på dette link:*

[www.hist.uib.no/gotisk/](http://www.hist.uib.no/gotisk/)

*Derfra går man via alfabet ind på de enkelte bogstaver. Her bogstavet "a".*

# Silhuetter en overset ressource

I perioden fra omkring 1780 til 1850 var silhuetter den helt dominerende form for portrætter i Danmark.

Disse 'fattigmalsmalerier' var udbredt lige fra de højeste samfundslag og til almindelige borgere. Silhuetterne blev først fortrængt, da fotografiet for alvor trængte frem omkring midten af 1800-tallet.

Vi har altså i mange tilfælde portrætter af to-tre generationer, som aldrig blev fotograferet.

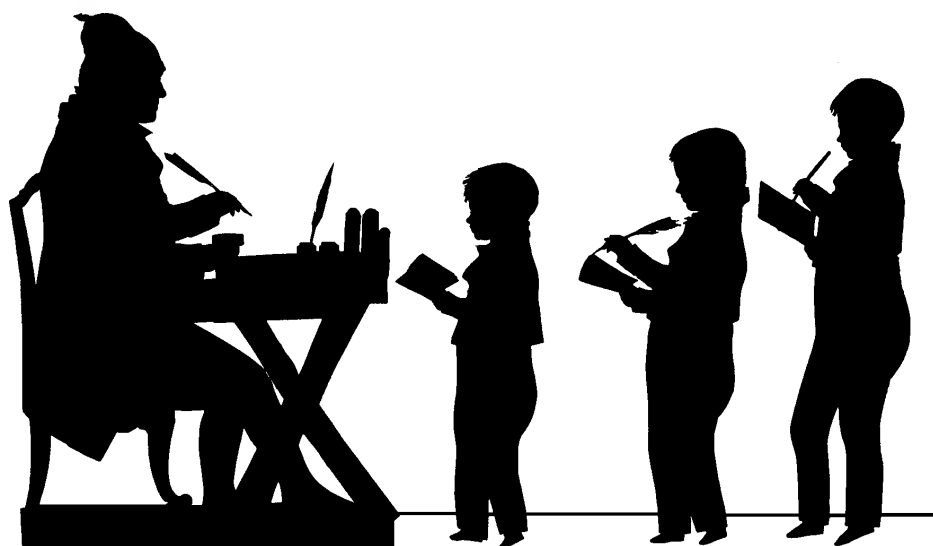
Men silhuetter er en overset og til tider direkte nedvurderet kunst. F.eks. skriver Salmonsens Konversationsleksikon i 1926: "... *Silhouetter var i 18. og Beg. af 19. Aarh. stærkt på Mode som beskeden Portrætkunst ...*" og "... *en Modeinteresse for Silhouetter banaliserede den ud i en Mængde anonyme, halvt og helt industrielle Produkter*".

## Mange informationer

Jeg er dybt uenig i Salmonsens bedømmelse, men mit ærinde er ikke at diskutere, om silhuetter er kunst eller ej. Derimod tror jeg, at den citerede – og noget nedladende – holdning stadig er fremherskende. Og jeg tror, at den medvirker til, at vi overser de kvaliteter og informationer, som silhuetterne trods alt rummer.

Mange slægtsbøger er prydet af en eller flere silhuetter men ofte med mangelfuld eller direkte forkert identifikation. Vi har samme problem med mange af de tidlige portrætfotografier. Ingen tænkte på at dokumentere, hvem der var på billedet, for det vidste 'alle' jo. Men 'alle' døde til sidst, og nu ved ingen det.

På trods af silhuetternes relative anonymitet er det dog i mange tilfælde muligt at foretage en ret præcis identifikation af personer, tid, sted og kunstner. Det vil jeg i detaljer vise et par



Dansk Skolemuseums logo: *Degnen i Græse.*

eksempler på, men lad os starte med begyndelsen.

## Lidt historie

Silhuetter i form af skyggeportrætter af dyr er kendt allerede fra forhistorisk tid, f.eks. fra de smukke franske hulemalerier.

Fra oldtiden er det vel mest profilportrætterne af faraoerne og deres dronninger, som er kendt, men også de græske silhuetter af udøvende sportsfolk på friser og vaser bør nævnes.

Den store folkelige udbredelse af silhuetter starter dog først omkring midten af 1700-tallet i Paris. I sin enkleste form – aftegning af omridset af en skygge på et stykke papir opsat på en væg – er en silhuet uhyre enkel at fremstille, og man kan fundere over, hvorfor skikken ikke var mere udbredt indtil da.

Silhuetternes store gennembrud falder dog sammen med den gryende interesse for oldtiden og specielt dens harmoniske og meget enkle kunst. Man kan altså med en vis ret sige, at silhuetterne hører sammen med nyklassicismen.

## 'Fattigmalsmalerier'

Selve navnet stammer fra en vistnok dygtig, men noget uheldig fransk finansminister, Etienne de Silhouette.

Han blev af Madame de Pompadour indsat for at rydde op i – eller rettere skabe – det franske finanssystem. Det lykkedes også ganske godt, men han blev rasende upopulær, da han begyndte at udskrive progressive skatter, som ramte de rigeste hårdt. Det lykkedes de velhavende at oppiske en folkestemning imod ham ved at beskyldte ham for at være årsag til alskens fattigdom. Alt, hvad der ynkeligt og fattigt, blev betegnet *à la Silhouette*. Da Etienne de Silhouette selv fremstillede skyggeportrætter i profil, blev betegnelsen hængende på disse 'fattigmalsmalerier'.

## Blev et modefænomen

Fra starten har navnet altså haft en negativ klang, men silhuetterne blev alligevel et modefænomen, som holdt sig i omkring hundrede år, dvs. indtil fotografiet for alvor trængte frem.

Senere fik silhuetterne en renaissance, og silhuetklippingen eksisterer da stadigvæk, omend som en lille ni-

# i slægtsforskningen?

che. Klipping i papir (psalistik, psaligrafi) var i øvrigt blot én af mange teknikker, som blev anvendt til at fremstille silhuetter. Andre var kobberstik, hingterglasmalerier, miniaturemalerier på sten osv.

## Silhuetmestrene

Mange af de professionelle silhuetterer var omrejsende folk. For at få kunder nok måtte de rejse fra sted til sted, og det var velsagtens også sådan, at moden blev udbredt til nye egne. Da det tyske marked var ved at være mættet, kom de første silhuetterer til Danmark omkring 1780, til Norge lidt senere, men før 1800.

På grund af de relativt simple teknikker er der naturligvis mange amatører, som har lavet silhuetter. På et tidspunkt var det ligefrem på mode at medbringe saks og papir til finere selskaber for at kunne hjembringe silhuetter af gæsterne. Men en meget stor del af de bevarede silhuetter fra perioden 1780-1850 er lavet af et fåtal – vel næppe mere end godt en snes – professionelle silhuetmestre.

## Usignerede og udaterede

De fleste silhuetter – også de professionelle – er usignerede. Alligevel er det i mange tilfælde muligt at identificere mesteren.

De enkelte udøvere havde nemlig hver deres specielle små detaljer, f.eks. i afskæringen af brystsilhuetter, symbolske genstande, stereotype baggrunde, karakteristiske måder at afbilde bestemte kropsdetaljer osv. Tilsammen kan man kalde disse karakteristiske detaljer for mesterens signatur.

De fleste silhuetter er desuden udaterede. Men da mange af de mest produktive mestre som nævnt var omrejsende, kan man følge deres færden igennem datidens aviser, hvori de annoncerede deres komme og anbefalede sig selv på det varmeste.

Hvis man har en god formodning

om, hvem der har lavet en silhuet, og hvor den er lavet, er der altså en chance for at datere den ved at følge med i datidens aviser.

## Den mest produktive

I en artikel som denne vil det føre for vidt at beskrive alle de store mestre. I det følgende vil jeg koncentrere mig om den silhuetter, som jeg kender bedst, og som også var den mest produktive af dem alle:

### Franz Liborius Schmitz

Schmitz blev født nær Bonn ca. 1762 og døde i Danmark i 1827. Han var bogtrykker af uddannelse, men ernærede sig som omrejsende silhuetter, først i Tyskland, men fra 1803 i Danmark og Norge.

Schmitz rejste overalt i Danmark og var som regel flere gange i de samme byer. I Norge var han så langt nordpå som Trondhjem, måske endnu længere.

## Announce i de lokale aviser

Han annoncerede som regel sin ankomst med en annonce i den lokale avis, f.eks.:

*„Franz Schmitz, fra Bonn, anbefaler sig alle og enhver, som ønske deres Silhouetter udskaarne paa den hurtigste og meest lignende Maade. Prisen er 16 Skilling for et Par Brystbilleder og 1 Mk. 8 Sk. i fuld Positur. Han tilbyder sig paa Forlangende at opvarte enhver hiemme og opholder sig kun kort Tiid her.“*

De simpleste silhuetter har altså kostet under en dagløn. Familieportrætterne selvfølgelig noget mere, men Schmitz' silhuetter var til at betale også for almindelige mennesker, og det afspejler sig i det store antal, som han har lavet.

## Familieportrætter

De kendteste af Schmitz' værker er hans familieportrætter, og det er også dem, der rummer flest informationer.



**Jan Tuxen**

Kongshøj Alle 23  
5300 Kerteminde  
jan@tuxen.info  
[www.tuxen.info/](http://www.tuxen.info/)

Schmitz' silhuetter bærer tydelige ”signaturer” og er lette af genkende. Et af de tydeligste tegn er de små, nærmest dansende, fødder på helfigurer. Damerne udstyrede han med nydelige runde bryster, og mændene fik et tydeligt knæk i ryggen.

Familieportrætterne er oftest udstyret med en blå baggrund, som forinden glider over i det orange, næsten som en midsommerhimmel omkring midnat. Nedenfor vil jeg beskrive andre dele af Schmitz' ”signatur”.

I det følgende vil jeg med et par silhuetter fra Franz Schmitz' hånd illustrere min påstand om, at silhuetterne rummer flere informationer, end vi umiddelbart tror. Jeg vil starte med at påvise en (sikkert bevidst) mistolkning. Derefter vil jeg beskrive en egentlig identifikation.

## En fortolkning

Indledningen til denne artikel prydes af Dansk Skolemuseums logo, måske Danmarks mest kendte silhuet.

Den viser ifølge museets hjemmeside degnen i Græse Peder Rugaard i dennes skolestue med tre skoledrenge. Beskrivelsen passer smukt med skolemuseets anvendelse, men skindet bekræfter.

Silhuetten viser ikke nogen undervisningssituation, og der er ikke tale om tre vilkårlige elever, men om degnens sønner. Det er ikke nogen uvigtig pointe. For silhuetten er en del af et større portræt, som viser degnen, hans anden hustru og deres fælles børn.

*Artiklen fortsætter*



Familieportrættet er udført af Franz Liborius Schmitz o. 1817-18 og udviser nogle bestemte stilelementer, som han ofte fulgte:

Husbond og hustru afbildes på hver sin side af børnene med front mod hinanden, og husbonden afbildes i en situation, som er karakteristisk for hans stilling. Hvis han havde været bager, ville han have haft et brød under armen, og en styrmand ville have båret en søkikkert. Børnenes rekvisitter - i hvert fald for de større børns vedkommende - viser ofte faderens bestemmelse med dem.

Vi kan altså se, at faderen er degn og skolelærer, at den ældste datter skal beskæftige sig med huslige sysler, og at sønnerne skal holdes til bogen. Det er sandsynligt, at sønnerne har gået i skole hos faderen, men det kan egentlig ikke læses af silhuetten.

Ældste søn, Daniel Eiler Rugaard, kunne f.eks. lige så godt have gået i latinskole, hvis det ikke havde været, fordi han kun var 11-12 år, da portrættet blev fremstillet. Men faderens bestemmelse med ham blev opfyldt, for også han blev lærer, endda

seminarieuddannet.

Jeg ønsker ikke med denne beskrivelse at klandre Dansk Skolemuseum for dets anvendelse af silhuetten. Hensigten helliger absolut midlet i museets tilfælde.

Mit ærinde er en påvisning af, at silhuetten faktisk indeholder flere og andre informationer end dem, som museet giver os.

### Endnu en identifikation

Det andet familieportræt (på modstående side) forestiller foged i Søndermark Andreas Landmark med familie. Det er gengivet i bogen „Stamtavle over en norsk slekt Landmark“, udarbejdet af A. Landmark, Christiania 1929.

Underteksten lyder 'Foged Andreas Landmark med hustru Jakobine, f. Wind og tre børn'. Silhuetten er iøvrigt udateret og usigneret.

### Mester for silhuetten

Lad os starte med at fastslå, hvem der er mester for silhuetten. Denne er helt tydeligt klippet af Franz Liborius Schmitz.

De små fødder, de runde bryster,

knækket i mandens og drengenes ryg, baggrunden med lidt lokale kendetegn (her Ålesund med kirken i midten. Byen er ikke - som så mange andre norske kystbyer - bygget på søforland, men på kuperede klipper) og andre små kendetegn viser, at Schmitz er mesteren. Han var netop på rejse i Norge, først i 1803 og siden i 1813 (muligvis ind i 1814).

### Personerne på portrættet

Familien bestod af følgende medlemmer:

Foged Andreas Landmark (1769-1839).

Hans hustru Jakobine Caroline f. Wind (1773-1833).

Hendes datter af første ægteskab Anne Henrikka (f. ca. 1793).

Desuden følgende fælles børn: Andrea Nordløw Landmark (1798-1891), Karen Marie Landmark (1800-1833), Nils Wind Landmark (1802-1841), Petrine Wessel Wind Landmark (1804-1887), Johan Daniel Stub Landmark (1806-1860), Andreas Landmark (1808-1887), Jakobine Caroline Staboe Landmark (1809-

1894) og Barbara Henrikke Landmark (1814-1814).

Hertil kommer en nevø af fogeden, Michael Angell Landmark (1798-1883), som blev opdraget i hjemmet.

### Ikke hele familien

Hele familien er altså ikke med på billedet. Det kan få os til at spørge, om der overhovedet er tale om fogeden og hans familie.

Dette usikkerhedsmoment bør fjernes, f.eks. ved at følge silhuetens vej gennem fogedens efterslægt. Men lad os i det følgende forudsætte, at der er tale om foged Landmark.

Vi har et fixpunkt i drengen i midten. Schmitz havde det med at økonomisere med talentet, når det gjaldt børnene, som oftest blev afbildet noget stiliseret. Vi ved derfor fra andre silhuetter, at drengen i midten er ca. 6-7 år. Der er også en tydelig symbolik i, at faderen holder sin ældste søn til bogen. Heraf følger, at drengene i midten er Johan (1806-33) og Nils (1802-41), og at silhuetten er fra ca. 1813.

De to piger/kvinder til venstre er afbildet nogenlunde ens, blot med enkelte forskelle markeret, f.eks. brysternes størrelse, kjoleudstyr og det, at den ene står op med et håndarbejde, mens den anden sidder med en blomst (en ofte brugt rekvisit hos Schmitz).

Der er altså markeret en vis, men ikke afgørende aldersforskel imellem dem. Og når man ved, at Schmitz oftest afbilder gifte kvinder med hovedbeklædning, må der være tale om døtrene Andrea på 15 år og Karen på 13.

### Silhuetten forestiller

Fra højre mod venstre forestiller silhuetten altså foged Landmark med børnene Nils, Johan, Karen og Andrea. Silhuetten er fra ca. 1813 og er klippet i Ålesund af Franz Liborius Schmitz.

Vi har således med et enkelt forhold fastslået, hvem de portrætterede er, hvem der er mesteren, samt hvor og hvornår silhuetten er fremstillet.

### Lidt forsigtighed

Lad mig for resten mane til lidt forsigtighed, når man skal gætte personers alder på et familieportræt.

Specielt i større byer kom silhuetørerne ofte tilbage efter nogle års forløb, og det hænder, at der ved den lejlighed er indsat nye familiemedlemmer i eksisterende portrætter. Lidt forvirrende, men muligt at afsløre, hvis man kender silhuetørens færden.

### Konklusion

Man kan ikke på basis af nogle få undersøgelser konkludere, at silhuetter er en primærkilde i traditionel for-

stand. Men de er samtidige, og de rummer ofte mere information, end man umiddelbart tror. Med en smule forhåndsviden, lidt research og en kende forsigtighed kan man ofte få en silhuet til at træde ud af anonymiteten.

Hvis nogen har fået mod på at støve slægtens silhuetter af og se dem i nyt lys, så er mit mål med denne artikel nået.

### Nogle kilder

Litteraturen om silhuetter er særdeles sparsom, velsagens fordi silhuetter i eftertiden er kommet i miskredit som kunstart. Men lad mig nævne nogle enkelte bøger:

*"Berlingske Tidende's Silhouet-Udstilling 1931"*, Louis Bobé, København 1931.

*"Den lille Portrætkunst i Danmark siden 1750"* under redaktion af Louis E. Grandjean og Albert Fabritius, Gyldendal, København 1949.

*"Silhuetter – Skygger på væggen"*, Jørgen Duus, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busch, København 1998.

Specielt sidstnævnte bog er til stor hjælp, når man skal identificere silhuetter. Bogen er ikke skrevet med henblik på slægtsforskere, men Jørgen Duus formår at formidle sin store viden på en sådan måde, at bogen fremstår som et glimrende værktøj til vore formål. Et must for den, som har silhuetter i slægten.

### Mere på min hjemmeside

På min hjemmeside er der lidt yderligere materiale om silhuetter, herunder enkelte eksempler på andre silhuetmestres 'signaturer'.

Tak til Dansk Skolemuseum, Michael G. Landmark og Werner Brandstrup Andreasen for hjælp med fremskaffelse af kildemateriale til denne artikel.

Jan Tuxen

[www.tuxen.info/](http://www.tuxen.info/)

### Foged i Søndmør Andreas Landmark med familie





# Brothers Keeper 6.1

Brothers Keeper er stadig under forbedring, og siden sidste orientering i Slægt & Data er der både kommet mindre rettelser og helt nye funktioner. Ofte foretages ændringerne på baggrund af henvendelse fra brugere af programmet.

## Udskrifter

Der kan nu udskrives op til 199 generationer i henholdsvis ane- og efter-slægtsudskrifter, hvilket sikkert dækker de flestes behov.

Ved samme lejlighed er der udvidet, så BK nu beregner anenumrene op til 1.000.000.000.000.000 (1 Trillion). Til udskriften Bogform er gennemført en tilføjelse, således at familienoter, begivenhedskilder og begivenhedsnoter nu medtages.

## Kilder

I udskrifter kan nu vælges om ens kilder skal anføres med et henvisnings-sidenummer til den enkelte fodnote.

Denne mulighed giver færre fodnoter, hvis der er en henvisning til den samme kilde flere gange. Dette kan være praktisk, da enkelte kildeoplysninger for en person kommer fra den samme kilde. For at bruge denne nye mulighed vælges "Kilder med fodnoter", hvorefter der klikkes på F7. Der tilføjes nu "Ingen sidenummer" i linjen.

Når nu jeg omtaler emnet "kilder", har det været et stort ønske, at der blot kunne trykkes på den kildehenvisning, der er benyttet for den enkelte begivenhed, hvorefter programmet hurtigt fandt denne kilde frem, således at der kunne rettes eller tilføjes yderligere information til denne kilde.

## Tip til Notefeltet

Et stort ønske blandt brugerne har været et større skrivefelt for noterne.

Dette er nu klaret, og det større skrivefelt fremkommer ved at dobbeltklikke på skrivearealet. For at komme tilbage til normal, dobbeltklikkes igen.



Omkring noterne er jeg flere gange blevet spurgt, om der kan opsættes specielle skriftformater eller andre muligheder her.

Det kan der ikke hverken i de interner eller eksterne filer, da disse skal være i rent tekstformat.

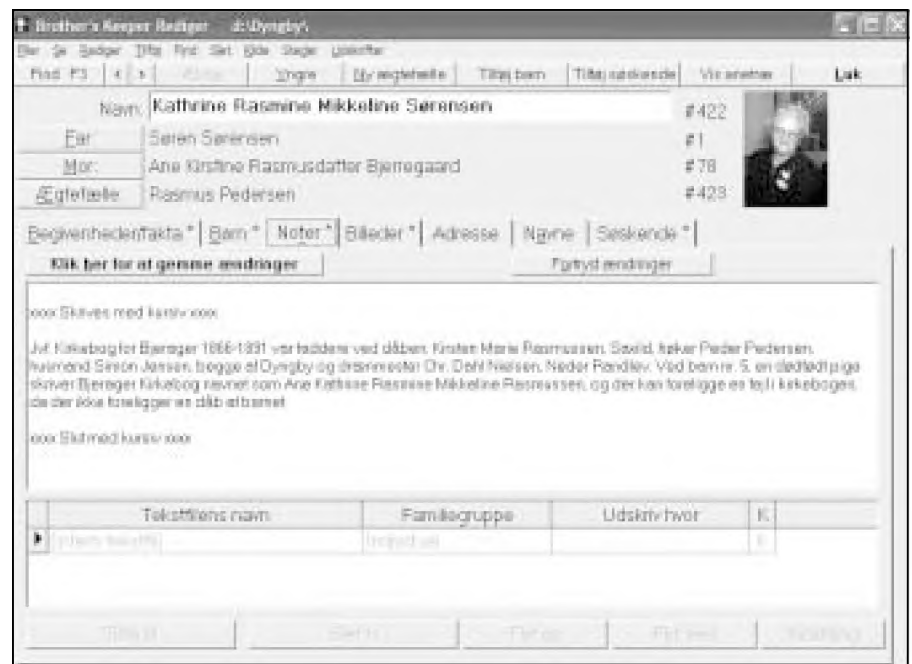
I stedet kan man i starten og slutningen af en notetekst (f.eks. biografi, en historisk beretning eller en anden tekst) skrive følgende:

xxxx Skrives med kursiv xxxx – Biografiteksten skrives - xxxx Slut med kursiv xxxx

I den efterfølgende redigering af en slægtsbogstekst, skal der blot søges efter xxxx, og her ses så hvilket tekstformat, der er tænkt benyttet for dette tekstafsnit, i eksemplet en biografi. Herefter slettes naturligvis så "xxxx informationsteksten".

Det er kun fantasien, der sætter grænser for, hvilke layout-informationer man vil kunne indsætte sammen med sine noter, der efterfølgende så tilføjes i den endelige redigering i ens tekstbehandlingsprogram.

Skærbillede fra BK.6.1, der viser skrivefeltet til noterne



## Generel opsætning

Under opsætning er der nu mulighed for at vælge andre fonttyper f.eks. russisk. Givet vis ikke en funktion, der her i landet er det store behov for, men muligheden er der altså nu.

I BK5 var der 7 store knapper i hovedmenuen til de enkelte udskriftsmuligheder. Disse er også at finde i BK6, men i denne programversion skal man omkring opsætningsmenuen for at sætte dette aktivt.

En herlig nyhed i redigeringsøgningen (F3-funktionen), når der skal søges efter en person i databasen er, at der nu kan opsættes, hvilke begivenhedsdata der skal fokuseres på. En opsætningsmulighed som gør ens søgning langt lettere.

## GEDCOM og sikkerhedskopiering

På GEDCOM-området sker der hele tiden noget nyt. Nye GEDCOM-kodestandarder er kommet til, koder som efterhånden bliver benyttet af alle slægtsprogrammerne.

GEDCOM-kodernes definition er i øvrigt blevet oversat og beskrevet på henholdsvis norsk og dansk. Disse kan ses på [www.brotherskeeper.dk](http://www.brotherskeeper.dk)

Et af de ofte stillede spørgsmål omkring GEDCOM-filen er, at der ikke medtages alle ens begivenheder. Dette skyldes ganske enkelt, at funktionen ikke er tænkt som en backupmulighed, men alene som en metode til at overføre data mellem forskellige slægtsprogrammer.

Ønskes udveksling af data mellem to brugere af BK, skal der benyttes deling af database og herefter sammenlægningsfunktionen - derved kommer alle data med. Husk her at medtage linkede filer, såsom fotos og tekster i forbindelse udveksling af dataoplysninger.

Ønsker man at foretage en egentlig backup af alle data, er det programmets backupfunktion, der skal benyttes.

Enkelte har spurgt om, hvorfor der ikke kan gemmes direkte til en cd-rom, hvilket ville være ganske smart. Operationen kræver i så fald en regulær brænding af cd'en.

Uanset om der benyttes den ene eller anden form for sikkerhedskopiering, er det meget vigtigt at have en brugbar sikkerhedskopi af sine slægtsdata. Alt for mange har mistet måneders arbejde ved computeren, fordi man har undladt at tage backup eller fordi den sikkerhedskopi, der var taget, ikke var anvendelig. Dette sidste skal man bestemt også være opmærksom på!

Med nutidens priser på harddiske kan jeg klart anbefale, at man overvejer et køb af en ekstra harddisk, som så anvendes til ens data eller sikkerhedskopier. Vi taler her om priser under 1000 kr. for endda meget store harddiske.



**Chris Gade Oxholm Sørensen**

Kolt Kirkevej 31  
8361 Hasselager  
[oxholm@oncable.dk](mailto:oxholm@oncable.dk)

### Brothers Keeper information:

Nyeste om Brothers Keeper kan ses på: [www.brotherskeeper.dk](http://www.brotherskeeper.dk), hvor også nyeste programopdateringsfil kan hentes.

Installations-cd-rom med 2 introduktionsvideoer (15 minutter) kan købes for 75 kr.

Registrering af Brothers Keeper 6, pris 500 kr. Kan ske ved henvendelse til den danske repræsentant for Brothers Keeper Chris Gade Oxholm Sørensen, Kolt Kirkevej 31, 8361 Hasselager eller bestilles på mailadressen: [oxholm@oncable.dk](mailto:oxholm@oncable.dk)

### Sidste nyt:

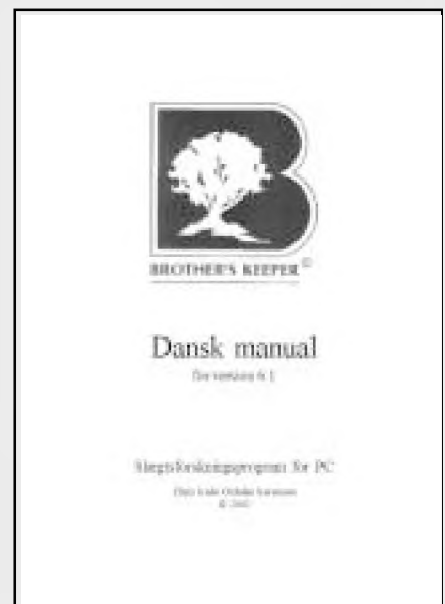
## Manual til Dansk BK 6.1

Sommerens store Brothers Keeper nyhed – må være, at der nu foreligger en dansk trykt manual.

Manualen indeholder 148 sider i A5-størrelse og illustreret med 40 fotos. Manualen omfatter en gennemgang af Brothers Keeper opdelt i mere end 120 afsnit.

Som ekstra tillæg er medtaget en liste af GEDCOM-koder sammen med en dansk forklaring på hvilken begivenhedsdata, der ligger bag den enkelte GEDCOM-kode.

Manualen vil være klar til levering sidst i september. Pris 130,- kr.



## Fødselsstiftelsen (nr. 30)

Hvis man har aner med relation til Fødselsstiftelsen, giver denne folder et godt indblik i, hvad man kan forvente at finde i Fødselsstiftelsens arkiv.

**Fødselsstiftelsen** var en institution, hvor ugifte kvinder kunne føde anonymt. Den blev oprettet i 1750 og har gennem tiderne varetaget tre funktioner: Fødselsanstalt, Plejeanstalt og Opfostringsanstalt.

I 1770 blev **Den Kgl. Opfostringsstiftelse** udskilt fra Fødselsstiftelsen og oprettet som selvstændig institution med eget arkiv. Opfostringsstiftelsen sørgede bl.a. for, at hittebørn (de såkaldte ”skuffebørn”) og børn født hemmeligt på Fødselsstiftelsen blev sat i pleje på landet.

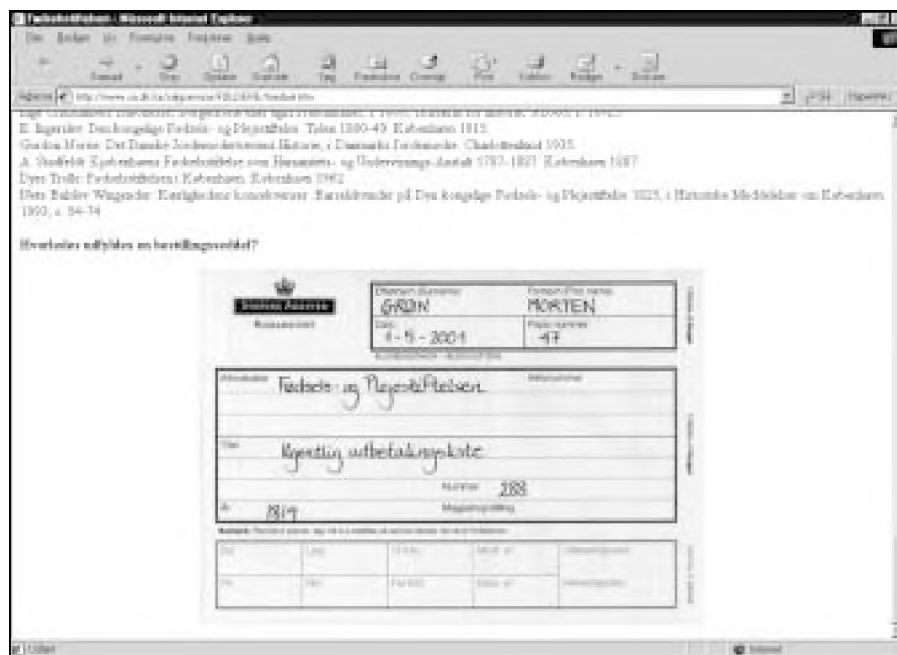
Fra 1804 samledes stiftelserne under navnet **Fødsels- og Plejestiftelsen**. I 1910 blev Fødselsstiftelsen lagt ind under **Rigshospitalet** og blev til dettes fødeafdeling.

### Fødselsstiftelsens arkiv

En oversigt over Fødselsstiftelsens omfattende arkiv findes i **Folieregistratur nr. 299**.

Der findes bl.a. arkivalier vedrørende institutionens egen historie og oplysninger om personalet og de fødendes forhold. I folderen fremhæves følgende arkivalier:

Hovedprotokoller over fødte (ikke tilgængelige)	1774-1856
Udsætterprotokoller (ikke tilgængelige)	1804-1861
Fødejournaler	1763-1910
Lister over plejeløn	1810-1910
Fortegnelser over døde	1788-1919
Korrespondance	1787-1910
Regnskaber	1787-1910
Præsteeattester om plejeforældre	1804-1866
Instrukser til personale	1750-1887
Personaleansøgninger (inkl. ansøgninger om optagelse som jordemoderelever)	1787-1911



*I folderen om Fødselsstiftelsen, nr. 30, lærer man også at udfylde en bestillingsseddel.*

### Adgangsbestemmelser

Dele af Fødselsstiftelsens arkiv er underlagt særlige adgangsbestemmelser pga., at de fødende kvinder i sin tid blev lovet evig anonymitet.

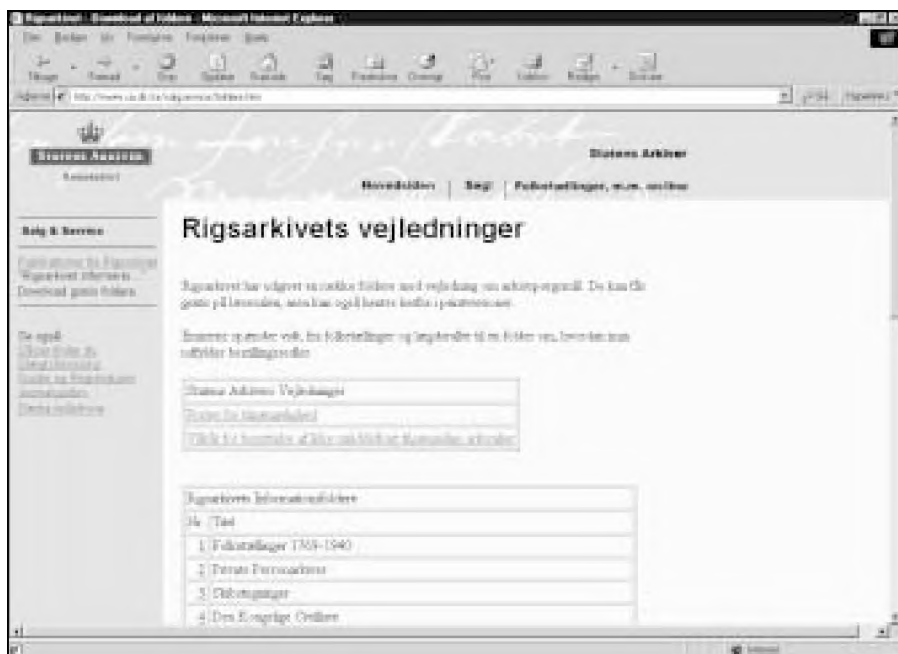
Derfor er bl.a. Fødselsstiftelsens hovedprotokoller, udsætterprotokoller og ammeprotokoller utilgængelige, dog kan efterkommere af et barn, født på Fødselsstiftelsen få oplysning om moderens navn, alder, fødested og for-

ældres navn (100 år efter barnets fødsel). Stiftelsens øvrige arkivalier er underlagt de normale adgangsbestemmelser på hhv. 30 og 80 år. Det skal dog bemærkes, at man først skal regne med at finde oplysninger om moderen i arkiverne efter ca. 1805.

### Beslægtede institutioner

Det er en god idé også at checke arkiverne fra de nærmest beslægtede institutioner: Den Kgl. Opfostringsstiftelse (1770-1804) og Det Kgl. Frederiks Hospital (1756-1910).

Ud fra egen erfaring kan nævnes, at Opfostringsstiftelsens udsætterprotokoller (fra før 1804) er tilgængelige i modsætning til Fødselsstiftelsens udsætterprotokoller, da de ikke indeholder oplysninger om moderen.



*Rigsarkivets informationsfoldere, nr. 1-30, er tilgængelige på internettet og kan downloades fra Rigsarkivets hjemmeside [www.sa.dk/ra](http://www.sa.dk/ra) (under "At bruge arkivet" og "Rigsarkivet informerer").*

## Trykte kildeudgaver (nr. 33)

Der er efterhånden udgivet en del videnskabelige kildeudgaver, som i mange tilfælde kan lette arbejdet med at søge oplysninger om historiske forhold.

I sin seneste informationsfolder præsenterer Rigsarkivet et udvalg af disse kildeudgaver, hvor originalmaterialet hovedsagelig befinder sig i Rigsarkivet.

### I let tilgængelig form

En kildeudgave gengiver en original historisk kilde i let tilgængelig trykt form; transskriberet og som regel forsynet med udgivers forklaringer og registre.

Kildeudgaver gengiver det valgte materiale enten fuldstændigt eller i uddrag. Ifølge folderen er kildeudgaver gerne så pålidelige, at de uden videre kan benyttes i stedet for de gengivne originalkilder.

Kildeudgaverne kan findes på mange biblioteker samt på Rigsarkivets læsesal eller bibliotek.

### Fra middelalderen

For middelalderens vedkommende er den helt centrale kildeudgave **Diplomatarium Danicum** omfattende perioden 789-1400.

Parallelt hermed er under titlen **Danmarks Riges Breve** udgivet en oversættelse af diplomerne til moderne dansk med kommentarer og ordlister.

Begge udgaver er forsynet med registre. Diplomatariet 1401-1412 udgives i elektronisk form, men oversættelsesrækken stopper definitivt ved 1400.

**Interessante kildeudgaver**  
Herudover kan bl.a. nævnes følgende kildeudgaver af særlig interesse for slægtsforskere:

- \* **Kronens Skøder** (1536-1765)
- \* **Danske Kancellis kopibøger** over udgåede breve:
  - Kong Frederik den Førstes danske Registranter (1523-1532).
  - Danske Kancelliregistranter (1535-1550).
  - Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre forhold i Uddrag (1551-1654).

- \* Diverse kildeudgaver vedr. **forordninger, recesser, kongelige rescripter, resolutioner og love**. Fra 1871 er alle love, bekendtgørelser og cirkulærer mv. trykt i hhv **Lovtidende** og **Ministerialtidende**.

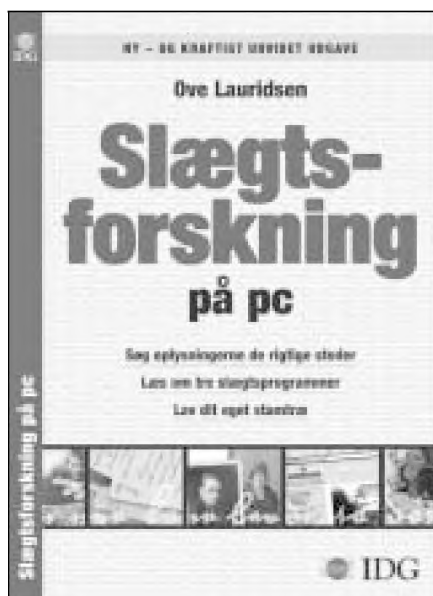
### Forskellige projekter

Som eksempel på et igangværende projekt nævnes **KIP**, hvor der i april 2002 er indtastet ca. 16% af folketællingerne 1787-1916.

[www.ddd.dda.dk](http://www.ddd.dda.dk)

Et andet af Statens Arkivers projekter er at gøre scannede billeder af Danske Kancellis brevkopibøger tilgængelige på internettet. Tanken er, at man skal kunne søge i dette kilde-materiale ved hjælp af de indtastede registre. Som pilotprojekt er udvalgt kancelliets vestindiske kopibøger 1699-1799.

Endelig nævnes, at Rigsarkivets "Guider I-II" er tilgængelige på: [www.sa.dk/ra](http://www.sa.dk/ra)



Bedre held næste gang. Sådan sluttede anmeldelsen i Slægt & Data nr. 4/2000 af det lille, letlæste hæfte om "Slægtsforskning på PC", forfattet af Ove Lauridsen, som forlaget IDG udgav for et par år siden.

Forbeholdene gik dels på, at en stor del af indholdet var klippet fra on-line-guider til et par udbredte slægtsforskningsprogrammer, dels at alt for megen plads blev brugt på en nødtørftig gennemgang af grundprincipperne i slægtsforskning og de vigtigste kilder. Ting som findes bedre andre steder.

Den manglende anbefaling har dog ikke hindret hæftet i at blive en sælbert. Tværtimod, succesen har været så stor, at en ny udgave nu er fremme i kiosker og boghandlere, og er der mere held denne gang?

### Stærkt udvidet udgave

Mit første indtryk er, at der er tale om en stærkt udvidet udgave, idet sidetallet er vokset fra 87 til 119 sider; satsen er desuden blevet mindre, men da den samtidig også er mere åben, er det dog tvivlsomt om der er pakket mere stof pr. side. Om man får mere for pengene kan diskuteres, da prisen tilsvarende er steget fra 48 til 79 kr.

### Næsten ens disposition

Et blik på indholdsfortegnelsen afslører, at dispositionen stort set er den samme: Efter et par kapitler om indsamling af data og Mormonkirkens database, følger afsnittene om de mest

## Ny udgave Anmeldt: Kathrine Tobiasen

udbredte slægtsprogrammer og omtale af diverse foreninger og arkiver, og der slutes af med et lynkursus i gotisk håndskrift.

Afsnittet om WinFamily er, bortset fra enkelte ændringer og et par tilføjelser, identisk med 1. udgaven mens det er den nye 6. version af Brother's Keeper, der bruges spaltepads på (i den tdl. udgave var det 5. version) - om teksten også denne gang er hentet fra online-manualen, har jeg dog ikke haft mulighed for at tjekke.

Nyt er 5 sider om Family Tree Maker, hvor programmets muligheder præsenteres. Hjælp til at komme i gang med det skønnes ikke nødvendig, da "programmet er yderst intuitivt i sin anvendelse, så det kræver ikke den store indsigt at bruge det".

### Internettet

Emnet Internet i slægtsforskningen, der i første udgave kunne klares på ½ side, breder sig nu over 9 sider. Her er en kort vejledning i at søge i Jubii - hvor en introduktion til den mindre kendte, men meget stærke søgemaskine Google måske nok havde været en bedre ide - og en omtale af Dansk Data Arkiv og nyhedsgrupperne. Mormonkirkens vigtige hjemmeside og søgemulighederne her samt Ellis Island-databasen gennemgås naturligt nok ved Anne Margrethe Krogh-Thomssens artikel om kirkens databaser.

WinZip har fået sit eget afsnit med en trin-for-trin gennemgang af installation og brug. Slægtsforskere har uden tvivl brug for at pakke filer, men emnet er behandlet de første 10 steder, også i andre IDG-hæfter.

### Foreninger og arkiver

Omtalen af de forskellige arkiver og foreninger er udvidet og ajourført. Denne gang nævnes det, at afsnittet om DIS-Danmark er skrevet af Svend-Erik Christiansen!

Nytilkommen er Danpa (uomgængelig) og de historiske kort på Kort- og Matrikelstyrelsens hjemmeside (helt fint). Den afsluttende præsentation af tre tidsperioders gotiske håndskrift og den kortfattede og ikke helt præcise ordliste er der ikke ændret på.

### Kilderne

Det mest udvidede afsnit i forhold til 1. udgave, er det, der har mindst med hæftets titel at gøre, nemlig den indledende gennemgang af kilderne.

De ekstra sider er ikke brugt på at udbyde den sporadiske gennemgang af kirkebøger, folketællinger, lægdsruller og fæsteprotokoller, men på nye små afsnit om militære stambøger, aftægtskontrakter, fattigprotokoller, ejendomshistorie mm. Læseren bliver altså ført på en lidt større rundtur i slægtsforskeruniverset, men stadig, det er kun en præsentation, der bevæger sig på overfladen uden mange spædestik dybere ned i stoffet.

Hvis man på bar bund læser afsnittet, vil man formentlig stadig stå med en masse spørgsmål til, hvordan man nu griber denne her komplekse sag an? De skematiske oversigter over, hvor man kan finde kirkebøger og folketællinger vil kun forvirre begyndere.

### Ikke i dybden

Slægtsforskning er en beskæftigelse, der de sidste år har bredt sig, så også folk, der ikke som det første kaster sig over et større bogværk, når de har brug for oplysninger, er blevet grebet.

Der findes utvivlsomt mange, der hellere vil starte med et handy hæfte end give sig i kast med mere uddybende litteratur. Derfor er der selvfølgelig et marked for "Slægtsforskning på PC", som nok kan hjælpe en og anden i gang og forhåbentlig også give lyst til at søge videre.

Men lyder spørgsmålet, om det kan betale sig at købe den nye udgave, hvis man allerede har investeret i førsteudgaven, så er svaret Nej!

Ove Lauridsen:  
**Slægtsforskning på pc**  
Forlaget IDG, 2002  
119 s., 79 kr.

# „Søgning på nettet“ - simpelthen et must

af Erik Kann

”.....Så er det vel ikke så underligt, at det alt for ofte er svært at finde de rigtige informationer på Nettet! Men det vil dette her hæfte gøre noget ved!”

Intet mindre end en markant programmerklæring som kan læses i indledningen til et helt nyt hefte fra IDG-forlaget: Søgning og research på Internettet skrevet af Peder Fjordvang.

Dette er bestemt ikke tænkt som en anmeldelse, men lad det være sagt med det samme: Heftet opfylder så ganske programmerklæringen.

Der præsenteres her en samlet gennemgang af søgninger, forskning, kildekritik mm. i relation til Internettet. Lad mig i flæng citere fra indholdsfortegnelsen:

- \* Find din søgemetode
- \* Almene søgemaskiner
- \* Søgemetoder
- \* Research
- \* Kildekritik
- \* Programmer til hjælp ved søgning

Ja, man kunne blive ved. Alle steder i heftet dukker nye og spændende muligheder op. Jeg kendte således ikke virkningen af kommandoen *link* placeret foran en *www* adresse, eksem-

pelvis *link:www.visaid.dk* Skrives således returnerer søgemaskinen henvisninger til alle de hjemmesider, der rummer link til *www.visaid.dk* [Statens Øjenklinik]. En sådan oversigt kan bestemt være nyttig.

For mig at se er dette hefte et must for alle, der arbejder med Internettet. Jeg kan i øvrigt henviser til forlagets hjemmeside *www.idgforlag.dk* hvor man kan finde andre titler om søgninger på nettet.

Peder Fjordvang:  
**Søgning og research på Internettet**  
2002. IDG forlag. Pris: 69,00 kr.

## www.over-oresund.dk

af Erik Kann

Slægtsforskere på begge sider af Øresund har igennem mange år, nærmere betegnet siden 1993, have gavn af den uhyre nyttige vejledning for slægtsforskere: Over Øresund.

Den 15. august introduceredes endnu en hjælp til de mange svenske, henholdsvis danske slægtsforskere, der søger aner på den anden side af sundet, nemlig webstedet: Over Øresund. [www.over-oresund.dk](http://www.over-oresund.dk)

### Parallel præsentation

Webstedet er på samme måde som bogen grundlæggende set bygget op omkring en parallel præsentation af indholdet: På den ene side kan man på dansk læse om svenske forhold og på den anden side kan man tilsvarende læse om danske forhold på svensk.

Formen rummer oplagte formidlingsmæssige fordele, om end der naturligvis fra tid til anden bliver tale om en *lidt for* bunden form. Således er der ikke megen balance mellem præsentationen af de mange særegne kildematerialer fra København og den tilsvarende præsentation af svenske forhold. Stockholm ligger nu en gang ikke i Skåne, så man er landet på en noget tyndbenet præsentation af ”Folk

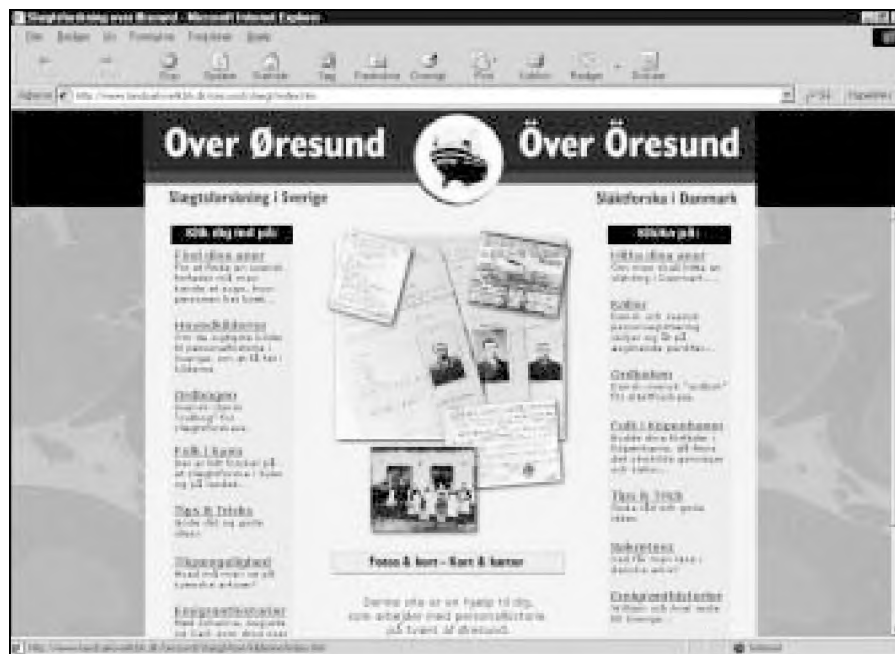
i byen”. Men pyt med det. Der kommer givet mere stof om de svenske forhold på et eller andet tidspunkt.

Det afgørende er, at der her publiceres en Internet-ressource med et særdeles fyldigt, nyttigt og velordnet indhold. Der er svar på om end ikke alt vedrørende slægtsforskning i regionen så i hvert fald på langt det meste.

Der er flere væsentlige nyheder i forhold til bogen fra 1993. Lad mig

blot nævne en ordbog, som giver forklaring på en masse ”vanskelige ord”.

Jeg føler mig oprigtigt beriget ved denne side og kan kun ønske alle ”berørte” slægtsforskere held og lykke med benyttelsen. Min erfaring med forskning i grænseregionen mellem Tyskland og Danmark er begrænset. Jeg ved derfor ikke, om der findes en tilsvarende side for området. Ellers var det måske en idé.



# Bornholmske skifteuddrag på CD-ROM

John G. Christensen, Hel-singe arbejder på en CD, der skal indeholde omfattende informationer fra de bornholmske skifter fra det 17. århundrede til op i midten af det 19. århundrede.

CD'en indeholder i øjeblikket omkring 120.000 poster ud af forventet 200.000. Den er til salg med de til enhver tid indtastede informationer og kan opdateres senere til den halve pris.

Når arbejdet om 2-3 år er færdiggjort, vil det blive overdraget til Bornholms Slægts- og lokalhistoriske Forening.

CD'en indeholder følgende tre separate kildeafskrivninger:

- \* Skifteuddrag under indtastning direkte fra kilden af John G. Christensen.
- \* Skifteindeks, der fra samme kilde er indtastet af medlemmer i Bornholms Slægts- og lokalhistoriske Forening (omkring 50.000 registreringer).
- \* Kr. Kures Gårdregister, der er udført for en del år tilbage på basis af forskellige kilder og udgivet i bogform. Der er ingen kildehenvisninger (omkring 18.000 registreringer).

Det fælles søgeprogram kombinerer søgningen i alle tre databaser.



## Anmeldt af Flemming Maiborg

"Bornholmske Skifteuddrag" giver oplagte muligheder for at identificere forløb for både personer og gårde, uden at personer i samme grad som i resten af landet går ind og ud af billedet.

Årsagen til det sidste skal søges i, at Bornholm er et forholdsvis lukket samfund skabt af den isolation, øboere altid har været i. Isolationen har "sikret", at der ikke har været så stor befolkningsudveksling med den omliggende verden som i sogne på fastlandet.

Jeg har denne gang valgt at lade være med straks at fare i programmet, som jeg ellers plejer, og i stedet læse vejledningen i håbet om, at det ville medvirke til en mere nærværende beskrivelse af CD'ens muligheder til de læsere, der ikke selv er edb-nørder. Læs mere om vejledningen nedenfor.

### Installation

Der er ikke tale om en egentlig installation. Bare sæt CD'en i drevet og start søgning.

For at kunne bruge CD'ens informationer må man dog, som den fore-

ligger nu, nødvendigvis have MS Office 97 eller den nyere version 2000. Da det ikke er enhver beskåret at have disse ret så dyre programmer installeret, er det et klart handicap, at CD'en ikke har sit søgeprogram. Det kan der dog i nogen grad bødes på fra udgiver-side, som forslået nedenfor.

### Søgning

Programmet startes ved at åbne databasen. I åbningsbilledet bliver man mødt af en menu med en række valgmuligheder, der igen åbner vinduer med både søgemuligheder og nye valgmuligheder.

Jeg fandt det ret hurtigt nødvendigt at skabe overblik ved at lave et menu-træ, se figuren øverst på modstående side. Herefter er der egentlig ikke så meget mere at sige end, at nu gælder det blot om at komme i gang med søgningen.

Selv har jeg desværre ikke relationer til Bornholm, så mine sporadiske søgninger har formentlig heller ikke givet et fuldstændigt billede af mulighederne. Men jeg har tydeligt indtryk af, at der er mange oplysninger at fin-



**Flemming Maiborg**

Elmegårdsvej 55

5250 Odense SV

Tlf. 65 96 23 45

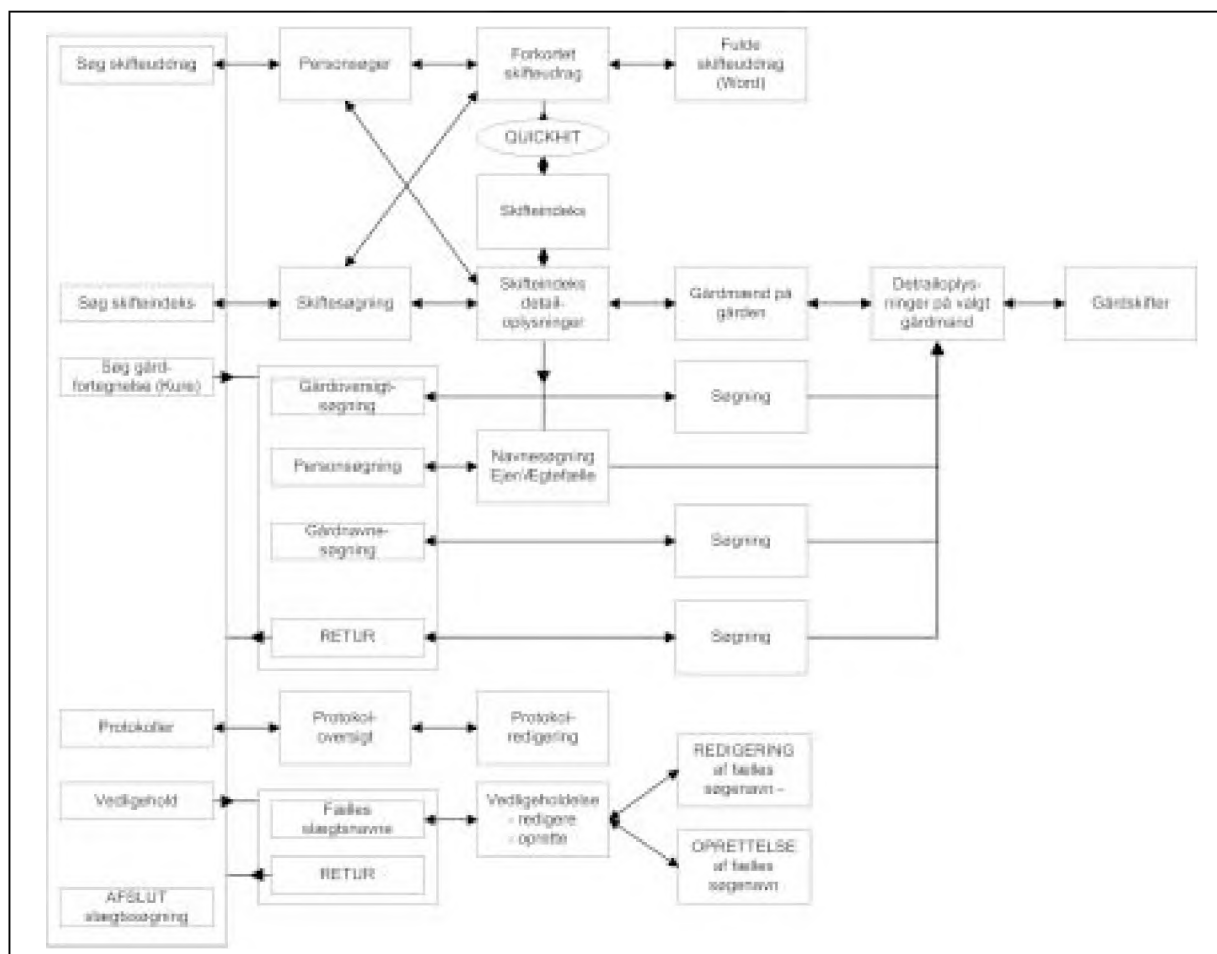
[fmaiborg@tdcads1.dk](mailto:fmaiborg@tdcads1.dk)

de, og at det er forholdsvis let at følge en ledetråd på grund af den måde, man har formået at holde sammen på enkeltpersoner, familier, familierelationer, steder og gårde, - alt sammen med basis i både skifteprotokollerne og de informationer Kr. Kure har samlet.

### Om søgemaskinen

Noget af det første, jeg oplevede, var irritationen over, at programmet automatisk springer videre i menu-træet, straks man klikker på en person i den liste, der kommer frem ved en søgning.

Det er klart uhensigtsmæssigt og i øvrigt i uoverensstemmelse med almindelig windowsfunktionalitet. Her



Menutræet i hovedtræk. Flere betegnelser er lettere ændret af hensyn til forståelighed.

skal man enten dobbeltklikke for at komme videre, eller man kan manøvrere op og ned i listen med kursertasterne og derefter vælge med <enter>.

Et andet forhold er, at ikke alle vinduer (Access-formularer) har et sigende og entydigt navn. Man mister let overblikket, når man har flere vinduer åbne samtidigt.

### Eksempel på et skifteudrag fra CD'en

#### SKIFTEUDDRAG, RØNNE BYFOGED,

6. dec. 1753 - 11. Sep. 1780, BOG 2, Side 2, 1754, 29. Jan.:

Elisabeth Davidsdatter.

Hans Jensen Bohn.

1 søn. 1 dat.

A: Niels Nicolaisen, død, 2 søn.

1: Mads Nicolaisen, f. 1736. København. Væрге: Petter Erlandsen.

2: Nicolai Nielsen, f. 1740. København. Væрге: Poul Poulsen Hald.

B: Kirstina Nicolaisdatter, gift m/ Poul Poulsen Hald.

Ethvert program til læsning af kilder bør endvidere tilbyde muligheden for let at overføre data til slægtsprogrammet. Det bør således være muligt på alle relevante steder at åbne et vindue, der skal indeholde den udsøgte kildetekst, samt en fuldstændig reference til kilden. Teksten skal indeholde en reference til nærværende CD, til de aktuelle kildetekster (de tre digitaliserede kilder) samt til de bagvedliggende primærkilder med angivelse af bind, sidenummer osv.

Alt bør være, så læseren af udskrifter i slægtsprogrammet direkte kan opsøge den egentlige kilde eller eventuelt nærværende digitale. Det er vigtigt, at klippevinduet indeholder den fuldstændige og detaljerede reference sat op i en overskuelig tekst uden formatering. Så er det op til brugeren selv at klippe og klistre som ønsket. Og man må som hovedreglen forvente, at den seriøse slægtsforsker tager det hele med. Det samme vindue kunne formentlig anvendes til "printervenlig udskrift".

## Uddrag af manualen

### Husk dog, at man altid skal tjekke med originalkilderne.

Søgesystemet kan være en stor hjælp for slægtsforskeren, men det skal pointeres, at det ikke erstatter arbejdet med kildematerialet. Med dette store datagrundlag kan det ikke undgås, at der er fejl. Mange af disse fejl bliver tydelige under søgningen, specielt når man sammenstiller data fra de 3 underliggende databaser. Det er forskellige personer, der har gjort dette kæmpearbejde, og det kan ikke undgås, at der både har været læsefejl og indtastningsfejl. Systemet kan derfor ikke erstatte arbejdet med de primære kilder, men det kan være en stor hjælp ved at fremfinde nogle muligheder, som så kan efterprøves i de primære kilder, som er kirkebøgerne, skifteprotokollerne, skøde- og panteprotokoller osv.

Artiklen fortsætter næste side



## Hjælpefilerne

På de enkelte søgevinduer findes muligheden for at åbne en hjælpefil, der direkte vedrører det aktuelle vindue. Det er en god måde at give vejledning netop, hvor behovet er.

Desværre var det ikke altid, at der rent faktisk var en vejledning, som f.eks. i vinduet "REDIGERING af fælles søgenavn".

## Vedligehold - Samtidig søgning på navne med stor lighed

Denne funktion byder på muligheden for selv at tilføje eller ændre, hvordan navne med stor navnelighed søges samtidigt.

Som en prøve ville jeg tilføje søgenavnet "Christensen", som så skulle være fælles for Christens, Christiansen osv. Desværre måtte jeg konstatere, at menupunktet blot viste et blankt blåt vindue.

## Om vejledningen

På CD'en ligger en manual, der i store træk gennemgår anvendelsen af programmet med de forskellige søgemuligheder.

Når man læser manualen første gang, virker det hele meget uoverskueligt på grund af den fortællende måde, funktionerne gennemgås. Det vil lette starten for de fleste, hvis manualen bliver strammet op i en række logiske og overskuelige punkter, som man kan læse, og man kan vende tilbage til efter behov.

Et menutræ, som i figuren, ville

også hjælpe på overskueligheden. Det skal dog siges, at når man har brugt programmet nogen tid, er manualen lettere at forstå. Men det er vel ikke den mest idéelle rækkefølge. Jeg har i øvrigt observeret, at manualen kan læses i sin helhed på John G. Christensens hjemmeside.

## Bindingen til MS Office

Hele CD'ens indhold er baseret på, at man har Microsoft Access og Word, altså i praksis hele MS Office i versionerne 97 eller 2000. Jeg skal ikke kunne sige, om andre versioner kan anvendes, men jeg tror det ikke.

Denne binding må absolut betragtes som en hindring for en udbredt anvendelse. Løsningen er måske også at lægge de tre kilder på CD'en i almindeligt læsbare formater, dvs. del-

imiterede tekstfiler med databaseindhold og rtf-filer med Word-filernes indhold. Sådanne filer vil herefter kunne hentes ind i de fleste regneark og databaser; eller for den sags skyld læses i et tekstbehandlingsprogram.

Manualen ligger ligeledes kun i Word-format. Den bør selvfølgelig også tilføjes i rtf-format.

## Konklusion

"Bornholmske Skifteuddrag" er et godt værktøj for slægtsforskere med interesser på Bornholm.

Forhold, der bør ses nærmere på af udgiverne, er (1) manualen og vejledningerne, som bør strammes op for bedre overblik, (2) tilføjelse af filer, der kan bruges af alle og sidst men ikke mindst (3) mulighed for let at overføre data til eget slægtsprogram.

### BORNHOLMSKE SKIFTEUDDRAG, VERSION 2002a,

#### Indhold:

- \* Skifteuddrag fra 1600-tallet til og med 1845 (omkring 60% færdig).
- \* Skifteindeks fra 1600-tallet til op sidst i 1800-tallet.
- \* Kures uredigerede gårdregister.

Søgemuligheder med Word og Access i henholdsvis MS Office 97 og 2000.

Den fuldstændige udgave ventes at foreligge om 2-3 år.

Prisen er ved første anskaffelse kr. 200,00 (i dag omkring 60% udbygget) og ved senere opdatering kr. 100,00.

#### Bestilles hos:

John G. Christensen  
Byholmvej 3, 3200 HELSINGE. Tlf. 48 79 57 51  
munk@christensen.tdcads1.dk  
<http://home1.inet.tele.dk/box3102/>

Copyright ©: Bornholms Slægts- og lokalhistoriske Forening  
John G. Christensen, Helsingø & Carl Johan Gerlach, Roskilde.

# Spændende nyt på Københavns Stadsarkiv



Når læserne holder dette blad i hånden, er der sket en mindre revolution på Københavns Stadsarkiv.

Omkring midten af september måned stillede arkivet nemlig en elektronisk arkivregistratur direkte til rådighed for publikum.

Registraturen omfatter alle arkivets samlinger og er i rigt mål forsynet med alskens søgeord. En sand forbedring.

Og så har jeg slet ikke nævnt, at man kan skrive bestillingssedler ud direkte fra registraturen.

I næste nummer af Slægt & Data bringer vi en mere fyldig omtale.

*Erik Kann*

# Charlotte S.H. Jensen: mig & MINE

ANMELDT AF:

**Martin Empacher**

Grønnevej 255 2 sal, dør 9

2830 Virum

45 85 80 42

[empacher@worldonline.dk](mailto:empacher@worldonline.dk)

## Udgangspunkt i eleverne

Skal historie, både den lille og store, gøres vedkommende for eleverne, bør man tage udgangspunkt i dem selv. Til dette er udarbejdelsen af den enkelte elevs personlige stamtræ et fremragende virkemiddel.

Under arbejdsprocessen opdager eleverne nemlig, at de er en del af noget større. At der har været nogen før dem, og at der højst sandsynligt også vil være nogen, når de er borte. At historie ikke bare handler om den støvede fortid men også har betydning for nutiden og fremtiden, opleves af eleverne for første gang.

Og der dukker som regel spændende og uventede oplysninger op, når eleverne arbejder med deres stamtræer. Oplysninger som åbner op for helt nye sider af familiens rødder og historien i øvrigt.

## Nyt undervisningshæfte

Problemet som lærer har dog hidtil været, at der ikke fandtes noget egentligt undervisningsmateriale, som kun

omhandlede slægtsforskning for børn.

Det er derfor glædeligt, at Charlotte S.H. Jensen forsøger at råde bod herpå med sit undervisningshæfte: mig & MINE.

## Inspirerende at læse

mig & MINE er meget inspirerende at læse. Det er overskueligt, startende med et nyt afsnit for hver anden side, og sproget er fint og vil fange eleverne. Det henvender sig ofte direkte til læseren, så denne får oplevelsen af, at indholdet vedrører én personligt.

Dog kunne man som lærer godt savne, at der fandtes en indholdsfortegnelse samt sidetal. Men dette er skønhedspletter i det store billede.

## Fint rundt i hjørnerne

Hæftet kommer fint rundt om de forskellige måder, hvorpå man kan finde oplysninger om sin slægt såsom, kirkebøger, folketællinger og bedsteforældres gemmer.

Dette suppleres flot med små opgaver og øvelser undervejs, som får

læseren ind i en aktiv rolle. Dog vil noget af hæftets stof være for svært for den yngste del af målgruppen (9-12 år). Til gengæld kunne målgruppen godt udvides til også at omfatte de 13 til 14-årige. Der er stof nok.

Hæftet omhandler ikke bare selve slægtsforskningen, men forsøger med stort held at drage vores forfædres dagligdag ind i elevernes bevidsthed.

Det er jo ikke bare et navn på et stamtræ, det dækker over et levet menneskeliv med sorger og glæder.

## Tegneserier & samtaleark

Der er to ting i hæftet, som jeg har særligt bemærket. Dels den gennemgående tegneserie, dels samtalearkene bagest i hæftet.

Tegneserien viser, hvordan en ung pige og hendes forældre søger tilbage i hendes slægt. Det er klogt at bruge tegneserieformen som virkemiddel til at forklare de forskellige processer i slægtsforskning. Den vil fange eleverne med det samme.

Samtalearkene er lige til at bruge for eleverne. Med dem i hånden ved de, hvad de skal spørge deres bedsteforældre om. Det er lige til at gå til.

## Meget brugbar

Samstemmende må jeg konkludere, at undervisningshæftet mig & MINE, er meget brugbart til brug i folkeskolen.

Det vil åbne elevernes øjne for, at de er del af en slægt, en historie og at tingene hænger sammen. Samtidig vil det være sjovt at arbejde med, og det gør unægtelig læringen noget nemmere. Jeg kan næsten ikke vente med at bruge det i min egen undervisning.

Hæftet er udgivet af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.  
Pris: 100 kroner.  
Nærmere oplysninger på Samfundets hjemmeside: [www.genealogi.dk](http://www.genealogi.dk)



## TIPS OG IDEER

### Nyt fra GEDCOMP

GEDCOMP er nu på sjette år en søgefacilitet for slægtsforskere, der forsker i danske (herunder skånske) personer. Du får gratis udført en GEDCOMP-søgning efter de personer, du forsker i, ved at e-maile en GEDCOM-fil med dine slægtshistoriske oplysninger til GEDCOMP.

Samlet antal personer i GEDCOMP pr. 1/8-2002: 1.964.000

Alle indsendte filer med oplysninger om mindst 903 personer har givet indsenderen mindst een meddelelse om personsammenfald med en fil indsendt af en anden slægtsforsker.

Observeret gevinsthyppighed ved indsendelse af GEDCOM-fil med oplysninger om X antal personer, hvor X højst er 902:

X	Gevinst	
Mindst	Højst	%
611	902	99
368	610	97
195	367	91
101	194	78
1	100	52

Tallene i tabellen er fremkommet på følgende måde: De indtil nu indsendte filer til GEDCOMP med oplysninger om højst 902 personer er inddelt efter antal personer i 5 lige store grupper.

%-satsen i hver gruppe er andelen af filer i denne gruppe, hvor indsenderen har fået mindst een meddelelse om personsammenfald med en fil indsendt af en anden slægtsforsker.

Læs mere om GEDCOMP på: [www.lklundin.dk/gedcomp/](http://www.lklundin.dk/gedcomp/)

Med venlig hilsen

Lars Kr. Lundin  
[gedcomp@lklundin.dk](mailto:gedcomp@lklundin.dk)

### DISKETTEN 2/2002

Ingrid Lännestad har været en tur i Normandiet på baggrund af "Rollos". En spændende artikel om, hvad forskning også kan føre til.

I en meget stor artikel omtaler Kristina Bengtson "Kungahälla vikingatida kungsgård i nordiskt gränsland m.m." En spændende artikel, hvis interessen går så langt tilbage.

Charlotte Børjesson giver gode råd og forklaring om scanning af billeder.

### DISKULOGEN 2/2002

Mange svenske kirkebøger findes på: [www.genline.se](http://www.genline.se)

Claus Tullbrink giver i en artikel gode råd vedr. "Spam-Email". Det samme gør Irene Gustavson og Bjørn Erikson.

### DIS-PLAY 2/2002

I dette nummer omtales forskellige forhold hos DISGEN-8.

Karl-Erik Johanneson fortæller, at der nu findes et program til pc'er, der kan holde myg væk. Var det noget nu til efteråret? Prøv den gratis:

[www.Thaiware.com](http://www.Thaiware.com)

De "Gule sider" i Sverige findes på: [www.privatpersoner.gulesidorna.se](http://www.privatpersoner.gulesidorna.se)

### Computergenealogie 2/02

Forhold omkring skanning belyses af Jörg Liedtke, som også giver nogle tips og tricks.

Holger Zierdt skriver om mulighederne ved brug af digitalkamera contra scanning. Margret Ott skriver om hjemmearbejde med kirkebøger ved brug af mikrofilm og gennemlysningsscanning mv.

Markus Feldback skriver om overførsel af kirkebøger til datatekst. Han omtaler bl.a. OCR og håndskriftgenkendelse.

Med dette nummer følger en CD'er med en database med 1,25 mill. navne. HUSK AT LÆGGE CD'EN MED BLADET SAMMEN MED DE ØVRIGE LØSE DELE – når du sender det til den næsten på listen.

## Læse-kredsen



**Bent Pilgaard**

Stjærten 21

8800 Viborg

Tlf. 86 67 55 12

[b.pilgaard@vip.cybercity.dk](mailto:b.pilgaard@vip.cybercity.dk)

### Computers in genealogy marts/juni 02

Der er ikke meget i dette nummer, som kan have interesse for danskere. Et par programmer får stor omtale, men de bruges ikke her i landet.

Til brug ved søgning i den store database på Ellis Island, har Edward L. Rosenbaum udviklet et hjælpeprogram, der bl.a. skulle tage højde for læsefejl af enkelte bogstaver. Samtidig tager det højde for brugen af det amerikanske og Daitch-Molcotoff soundex. Hans hjemmeside findes på: <http://erosenbaum.netfirms.com>

Ellis Island's hjemmeside er: [www.ellislandrecords.org](http://www.ellislandrecords.org)

En artikel ser også på det evige spørgsmål: Hvilket slægtsforskningsprogram skal jeg anskaffe mig? Der opstilles nogle krav og ønsker.

#### Vi modtager følgende blade:

*Gens Humana*, Holland.

*Computers in Genealogy*, England.

*Dis-Play*, Øst-Sverige.

*Slægtshistorisk Forum*, Sverige.

*Diskologen*, Sverige.

*Sukutiето*, Finland.

*Slekt og Data*, Norge.

*Computergenealogie*, Tyskland.

*Disketten*, Sverige.

# Hvorfor har vi en hjemmeside?

af Niels Sørensen

Bemærkningen ”... og jeg ville personligt straks se fuldstændigt bort fra denne hjemmeside:” i Erik Kanns artikel ”Slægtsforskning og Internettet” i ”Slægt & Data” juni 2002 er årsag til dette indlæg, der fremkommer på Erik Kanns egen opfordring.

## Præmisserne er vigtige

Nævnte bemærkning undrede mig noget, ligesom andre bemærkninger i artiklen, eks. ”Men jeg spekulerer tit på, hvad der sker, hvis man sender en rettelse”. Bliver det så automatisk rettet eller?

Ja, der sker som minimum det samme, som der sker ved samme henvendelse til en bogudgiver. Chansen for en rettelse på hjemmesiden er nok større end en ny bogudsendelse!

Kritik er nødvendig for udvikling, men præmisserne er vigtige. Nu er jeg jurist og ikke historiker. For mig er en privat hjemmeside – som vores – ikke en selvstændig historisk kilde, der kan stå alene som kildehenvisning, idet den kan være væk i morgen.

## Må vurderes individuelt

Slægtsbøger, skifteuddrag i bogform, artikler i tidsskrifter er vel heller ikke som udgangspunkt selvstændige historiske kilder, men de forsvinder dog ikke, da de typisk er underlagt afleveringspligt. Det er nyttige redskaber, men skal vurderes individuelt. Skribenter har fået påvist væsentlige fejl i forbindelse med boganmeldelser og efterfølgende artikler. Jeg har selv konstateret fejl i flere slægtsbøger.

Nogle redskaber vil herefter vise sig at være mere troværdige og bedre redskaber i slægtsforskningen end andre og kan af mange af os bruges som ”kilde”. Det er vel så op til den enkelte, hvor kildekritisk man vil være, og hvor meget tid man har til rådighed. Men de originale dokumenter (herunder film og fiche) kan ikke erstattes, det er dem, man skal have fat i.

Erfaringerne viser, at der også i de originale kilder er fejl og mangler, det gælder kirkebøger, skifter m.m. Også her skal der udøves kildekritik.

## Altid risiko for fejl

Jeg begyndte at slægtsforske for 8-9 år siden. Anledningen var en slægts-tavle, som min moder havde modtaget. På Rigsarkivet gik jeg i gang med at følge mine aner efter denne tavle, men måtte meget hurtigt konstatere, at den indeholdt en del fejl og unøjagtigheder.

Mine aner er stort set alene gængse sen-navne, med de mange forvekslingsmuligheder der er. Hvis man tager den første og den bedste, der ser ud til at passe nogenlunde i alder og gifter vedkommende, er risikoen for at havne på et sidespor overhængende. Adskillige gange måtte jeg konstatere, at noget var galt.

## Skifter fra Frijsenborg gods

Jeg begyndte at kigge i skifterne fra Frijsenborg Gods, og der havde jeg endnu en kilde, der i mange tilfælde afslørede fejl eller bekræftede mine optegnelser.

Jeg opdagede også, at skifter, som umiddelbart efter registret var uinteressante for mig, var meget relevante. Efterhånden havde jeg lavet uddrag af så mange skifter, at jeg lige så godt kunne gå alle igennem og lave uddrag heraf. Efterhånden havde vi kontakt til andre slægtsforskere, og dem kunne jeg så også hjælpe. De hjalp jo også mig.

## På www

Da mange syntes, det var et nyttigt redskab i deres slægtsforskning, opstod ideen til at lægge dem ud på en hjemmeside. Frijsenborg Gods er så efterfulgt af uddrag fra andre godser, hvor vi også har aner. Andre har lagt arbejde i afskrift af folketællinger.



**Niels Sørensen**

Korsikavej 9, 2 tv  
2300 København S  
[korvei@post5.tele.dk](mailto:korvei@post5.tele.dk)

Deres resultat har vi så haft glæde af.

## En modydelse

Vi bor tæt på Rigsarkivet, men mange bor langt fra et arkiv og har derfor stor glæde af oplysninger, der kan findes ved hjælp af Internettet. Et arkivbesøg kan derfor planlægges mere målrettet.

Vi synes således, vi har leveret en modydelse til alle de slægtsforskere, der har indtastet folketællinger og andre ting, som vi har glæde af. Efter de mange besøg, der er på hjemmesiden, og den respons vi får, har mange glæde af hjemmesiden trods det lave tekniske og designmæssige niveau, der er begrænset af evner og prioritering af tid.

## Efterskrift

af Erik Kann

Det var med stor glæde, jeg læste Niels Sørensens indlæg til bladet. Af flere grunde men først og fremmest, fordi jeg finder, at indlægget tager fat i nogle særdeles centrale spørgsmål om bl.a. vores brug af ”historiske kilder”.

Slægtsforskernes ophold i CyberSpace bliver givet vis gradvist mere og mere dominerende. Ønsker vi at bidrage til at forme vores fremtidige arbejdsomgivelser, er det af stor betydning at få vendt og drejet tingene mest muligt. Dette ment som en opfordring til at følge Niels Sørensens gode takter op!

# Rullekort

## en ny mulighed på Internettet



**Kathrine Tobiasen**

Korsagervej 13  
8900 Randers

Tlf: 86 44 56 89

tobiasen@mobilixnet.dk

Den ny teknik og ikke mindst Internettet kan byde på de mest forunderlige muligheder, ting, man slet ikke kunne fantasere sig til, og som ind imellem bare får en til at måbe: Nej, kan man også finde *det*? Eller kan det her virkelig lade sig gøre? Og så kan tanken bag være ganske indlysende.

Det nye til venstre er fra perioden 1986-97 og er oprindeligt i målestokken 1:25.000, hvor huse og gårde er med. Det gamle til højre stammer fra målebordsblade i 1:20.000, der er mellem et hundrede og halvandet hundrede år gamle.

### Helt ny mulighed

Historiske kort har man længe kunnet studere forskellige steder på nettet.

De smukke gamle kort på adressen [www.dhm.lm.se/dan/index\\_dk.htm](http://www.dhm.lm.se/dan/index_dk.htm) er bare et eksempel.

Nu er der kommet et helt nyt tilbud i cyberspace: Betragt et kort fra 1840'erne og sammenhold det lige på stedet med et nyt kort over samme lokalitet!

### Kort- og Matrikelstyrelsen

Det er Kort- og Matrikelstyrelsen, der har fostret ideen og lagt den ud på nettet til fri afbenyttelse (indtil videre i hvert fald).

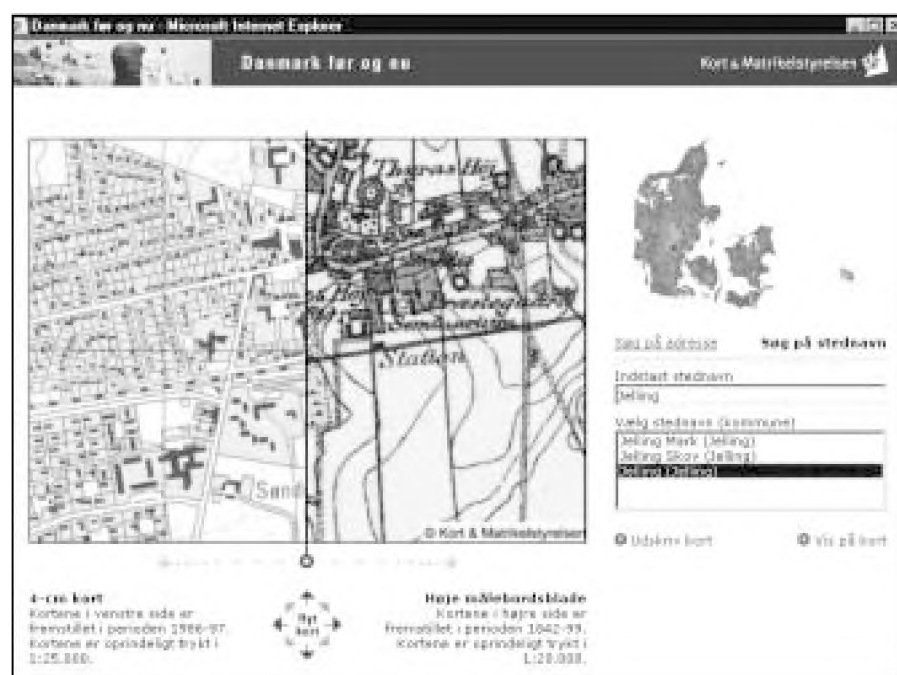
Man får adgang via styrelsens hjemmeside [www.kms.dk](http://www.kms.dk) til den spændende funktion via linket "Danmark før og nu", der gemmer sig under menuen "Mest til fritid".

På søgesiden finder man et miniature Danmarks kort, hvor man kan ud-søge sig det område, man er interesseret i og klikke på det. Kortet er dog så småt, at søgningen bliver temmelig upræcis.

En anden mulighed er at taste et vejnavn ind i søgefeltet. Herefter får man præsenteret de kommuner, hvor en vej med det pågældende navn findes. Når man har markeret det ønskede, slutter man med at vælge et husnummer.

### To kort

Søgningen sættes i gang, og snart toner de to kort frem i billedfeltet.



*Sådan tager et rullekort over Jelling sig ud.*

Målestokkene er tilpasset hinanden og gemt, så man får nøjagtig samme udsnit af landet. Det helt unikke ved denne funktion er, at kortbilledet er delt af en skillelinje, som man med musen kan gribe fat i og trække frem og tilbage og således skifte mellem det nye og det gamle kort. Man ruller så at sige fra vore dage tilbage i 1800-tallet, hvorfor funktionen kaldes "rullekort."

### Direkte dokumentation

Det er en yderst fascinerende oplevelse at få denne meget direkte dokumentation for, hvordan bebyggelsen hinde steder var bredt ud over landet, mens

søer og moser andre steder er skrumpet ind eller blevet helt væk. Vandløb kan være omlagt, så de ikke er til at kende igen. Et land i forandring kunne passende være undertitlen.

De nye kort har betydeligt flere stednavne, til gengæld kan man på de gamle støde på navne, som nu er forsvundet. En nedlagt gård, som ellers kun ville kunne stedfæstes, hvis man har mulighed for at alliere sig med gamle folk med lokalkendskab, kan man her være heldig at finde frem til: En af de oplagte slægtsforskermuligheder i dette projekt.

En anden er den eftertragtede fornemmelse af at komme ind på livet af

vores forfædre, som man uvægerligt bliver grebet af, når man sidder der og kigger ned på deres tilholdssteder, lige der på kortet for næsen af én.

### Nemt at navigere

Kortudsnittet, der vises i billedfeltet, er ikke stort, men man lades ikke af den grund i stikken, for ved hjælp af pile kan man let flytte sig mod alle verdenshjørner, inklusive n-v, n-ø, osv.

Man bevæger sig altså nemt hen over et helt sogn eller flere.

### Systemkrav

Man skal dog have udstyret i orden, hvis man vil nyde herlighederne.

Der kræves Internet Explorer 5.0 eller derover og desuden ActiveX, det sidste giver desværre tilhængere af andre styresystemer end Windows problemer.

Selv en forholdsvis opdateret maskine med kraftig ADSL-forbindelse kan godt ind imellem gå i stå, når kortene skal hentes, så lidt tålmodighed er ikke af vejen. Resultatet er dog afgjort værd at vente på.

### Et lille ønske

Hvis det må være tilladt at komme med et enkelt lille ønske til "Danmark før og nu", så skulle det være, at søgemuligheden med fordel kunne udvides

til også at omfatte navne på gårde, bebyggelser mm.

Når man arbejder med aner i 1800-tallet, er vore dages vejnavne ikke det, der ligger nærmest for, når man skal stedfæste dem.

Men alt i alt - i disse tider, hvor fremtiden for vore arkiver og arkivaliernes tilgængelighed er en kende dunkel, er der al grund til at holde lovtale over, at sådan noget som rullekortet har set dagens lys og kun er et museklik fra os.

---

# Tekstkildeudgivelser - i elektronisk form

*Holger Hertzum-Larsen:*

1. Jydske nationale rytterregiments kasseregnskab for Bøvling-Lundenæs, Riberhus og dele af Skivehus, Koldinghus og Tønder amter 1677-1715. 355 sider. Diskette 2001. Pris: 60 kr.

*Holger Hertzum-Larsen:*

Janderup-Billum sognes kirkebøger 1637-1767. 48 s. Diskette 2001. Pris: 60 kr.

### Udgivet på:

Hertzums Forlag, Hovedgade 32, 7620 Lemvig. Tlf. 97 89 13 07

Det måtte jo komme – tekstkildeudgivelser i elektronisk form.

Den flittige kildeudgiver og personhistoriker Holger Hertzum Larsen har tidligere udgivet en række større værker, som: Syn på ryttergods 1678, Jydske domme og dokumenter 1440-1700, Kronens gårde og bol i Vester Horne herred og Kærgaard birk 1562-1643, 1. Jyske nationale Regiments rytterbønder i Vester Horne herred 1678-1715, Claus Mortensen Borch og efterkommere, Registre til herredagsdomme 1616-1650.

Kildeudgivelser har imidlertid på kort sigt ofte et begrænset publikum, og Holger Hertzum har efterhånden fundet det stadig vanskeligere at få finansieret udgivelsen af sine arbejder. Han har derfor nu udgivet et par arbejder i elektronisk form på diskette.

### Rytterregimentet

Rytterregimentets kasseregnskab rummer et væld af oplysninger om fæsterne af ryttergodsets gårde og de ryttere, som var bosat på gårdene i de nævnte amter.

Der oplyses om gårdenes hartkorn, om nedbrændte gårde, om bøndernes økonomiske forhold, herunder om nedslag i ydelserne eller hjælp i form af husdyr på grund af forarmelse, om episoder, hvor bønder er opsætsige eller voldelige.

### Janderup-Billum

Kildeudgivelsen med Janderup-Billum sognes kirkebøger er i registerform med felter for navn, dato, side, for døbte med forældrenes navne osv., gengivet i kirkebøgernes orden, side efter side.



**Ole Degn**

Mellemhøjen 11

8800 Viborg

Tlf: 86 44 56 89

[degno@post3.tele.dk](mailto:degno@post3.tele.dk)

Den er tænkt som en hjælp til arbejdet med mikrokortene med kirkebøgerne, idet man let kan søge på navne og dermed finde de øvrige oplysninger.

### Må kunne inspirere andre

Dette initiativ og denne form burde kunne inspirere andre til på samme økonomisk overkommelige måde at udgive deres arbejder til fælles gavn for og ikke kommerciel brug af alle.

# Det usynlige Internet

Internettet har det ikke altid lige nemt: Lige så glade og tilfredse brugerne er, når der har været held med en søgning, ligeså skuffede er de, når der ikke "er bid". Stundom er det nettet, der vitterlig ikke rummer den relevante information. Men stundom er informationen der rent faktisk - men brugeren har bare ikke været snu nok til at finde den.

**Internettets svøbe** er lige nøjagtig, at vi ikke eller kun meget sjældent har kendskab til den helhed, hvori vi søger. Følgelig kan vi heller aldrig vide, om et manglende søgeresultat skyldes faktisk mangel på nettet eller i højere grad skyldes mangelfuld søgeteknik.

## Det usynlige Internet

Der er mange måder at nå til en sikker og stilren håndtering af Internettets store mængde af information. Raffinering og differentiering af vores søgeteknikker er naturligvis alfa og omega.

For ca. 3 måneder siden gik det op for mig, at søgeteknik ikke kunne betragtes isoleret i forhold til den enkelte søgemaskine. Pludselig fandt jeg ud af, at der rundt om på nettet fandtes en mængde information, som søgemaskinernes indekseringer *ikke* fandt, når jeg foretog en "normal" søgning: Jeg havde for første gang mødt: *Det usynlige Internet*.

Mine hidtidige erfaringer fortæller mig, at man ikke så ofte støder ind i begrebet i den danske Internetlitteratur. Derimod finder man det ofte omtalt i engelsksproget litteratur. På engelsk taler man om "The invisible Web" eller "The deep web".

Da jeg første gang stødte ind i begrebet, troede jeg ærlig og redelig, at der var tale om en vittighed: "Hele Internettet er jo på en måde skjult". Men der er ikke tale om en vittighed, skulle jeg hilse og sige!!!

Jeg har set flere forskellige gisnin-

ger om omfanget af Det usynlige Internet. Det hele afhænger naturligvis af, hvorledes man definerer og afgrænser denne del af nettet. Mest skræmmende var antagelserne i en gennemgang af hele problemkomplekset på adressen:

[www.powerhomebiz.com](http://www.powerhomebiz.com)

Her antages, at de væsentligste søgemaskiner faktisk kun indekserer ca. 25-30% af Internettets ressourcer. Andre opgørelser taler om, at søgemaskinerne fanger ca. 2/3 af nettets ressourcer. Uanset om vi rammer den ene eller den anden brøk, er jeg særdeles overbevist om, at der er tale om et væsentligt problem, som man er nødt til at forholde sig til. Så mon ikke det er på tide at få nærmere rede på, hvad det egentlig er for noget.

## Et praktisk eksempel

Lad mig starte med et eksempel (desværre tillader den sparsomme plads ikke at bringe flere eksempler, så prøv selv.)

Vi skal forestille os, at vi arbejder med personen August Julius Wengler. Vi foretager en udtrykssøgning i Google, indstillet til at søge på danske sider: "August Julius Wengler". Der returneres ingen svar.

Vi anstiller nu en søgning i to forskellige velkendte databaser: Indfødsretsbevillingerne under Dansk Demografisk Database og mormonernes store "Familysearch.org".

Mirakuløst: I begge baser er der bid

med oplysninger om August Julius født 1837 i Tyskland.

Når Google ikke kan finde disse oplysninger er forklaringen ganske enkelt, at vi først kan komme frem til disse i henholdsvis indfødsretsbasen og i mormonernes base efter at have indtastet oplysninger på en blanke eller søgeskema. Oplysningerne befinder sig på: Det usynlige Internet

Usynlig kan således opfattes på to forskellige måder: Usynlig for os eller usynlig for søgemaskinerne. Virkningen er den samme.

## Hvorfor nu det?

På side 21 omtales hæftet „Søgning og Research på Internettet“, forfattet af Peder Fjordvang. Hæftet behandler (naturligvis) også Det usynlige Internet. Forfatteren anfører tre grunde til, at der eksisterer web-sider, man ikke kan finde ved "normale" søgninger:

1. "Der er mange dynamiske databaser på Nettet, hvilket vil sige databaser, der først skaber en bestemt web-side, idet disse bestemte informationer efterspørges på databasen af en bruger på Nettet".

2. "En række web-steder beder om at blive fri for besøg fra robotmaskiner, hvilket normalt bliver respekteret af søgerobotterne".

3. "Af flere forskellige grunde findes der også en række web-sider, som ingen andre web-steder linker til". (Alle citater fra anf. værk s. 36.)

## Hvad kan man gøre?

Skal man anskue tingene en smule fir-kantet, er der to ting, man kan gøre:

1. Gøre sig bekendt med alle databaser på Internettet. Det vil løse problemet! Jeg tror næppe, der findes én eneste, der tror, det er en realistisk vej.

2. Gøre brug af nogle af de søgemaskiner, der er specielt rettet mod at afsøge Det usynlige Internet.

## Søgemaskiner til Det usynlige Internet

Jeg vil indskrænke mig til at angive tre adresser, som man kan aflægge et besøg:

<http://gwis2.circ.gwu.edu/~gprice/direct.htm>

[www.invisibleweb.com](http://www.invisibleweb.com)

[www.completeplanet.com](http://www.completeplanet.com)

De tre her anførte er søgemaskiner, som decideret er rettet imod Det usynlige Internet. Man støder dog også på søgemaskiner, der nok er at opfatte som ganske almindelige søgemaskiner, men som har en teknik, der gør dem i stand til at afsøge i hvert fald dele af det usynlige Internet. Et eksempel herpå er metasøgemaskinen på adressen [www.profusion.com](http://www.profusion.com), der ganske enkelt markerer søgeresultater fra Det usynlige Internet med gule krydser.

## Søgninger på Det usynlige Internet

Ønsker man at afsøge Det usynlige Internet, skal man være opmærksom på, at søgemaskinerne til denne del af nettet leder efter bl.a. databaser, oversigter mm.

Søgemaskinen "Completeplanet" kan således ikke give svar på, om der findes oplysninger om August Julius Wengler. Men den kan (måske) fortælle, om der findes databaser med genealogisk information. Man skal med andre ord tænke mere overordnet, når man går ind i f.eks. Completeplanet-søgemaskinen.

Lad os tage et eksempel:

*Udgangspunktet er søgemaskinen:*

[www.invisibleweb.com](http://www.invisibleweb.com)

*hvor der anstilles en søgning på ordet "Census" [folketælling]*



*Der returneres bl.a. dette svar:*



Med andre ord: Henvi-ninger til en masse links, hvor man efter indtastning af konkrete oplysninger måske kunne finde relevante oplysninger.

## Perspektiver

Jeg indrømmer gerne, at der blandt søgeresultaterne i eksemplet er en del, som man kunne finde på anden måde.

Jeg erkender også, at søgemaskinerne i Det usynlige Internet måske ikke endnu er oppe i fulde omdrejnin-

ger. Men de kan være en hjælp i vores bestræbelser på at finde den størst mulige mængde af information på nettet.

Vil man gå dybere ind i problemerne omkring Det usynlige Internet kan man læse:

Chris Sherman og Gary Price: *The Invisible Web. Uncovering Information Sources* (2001)

eller blot aflægge besøg på:  
[www.library.rwu.edu/invisible.html](http://www.library.rwu.edu/invisible.html)  
[www.powerhomebiz.com](http://www.powerhomebiz.com)



**Erik Kann**

Johan Jepsens Vej 1  
2830 Virum  
Tlf. 45 85 18 02  
[dek@mobilixnet.dk](mailto:dek@mobilixnet.dk)



# Postadressebogen 1921



Postadressebogen – et af de hjælpemidler som slægtsforskere oftest anvender i deres arbejde på arkiverne.

Identifikation af underlige stedbetegnelser, oplysningerne om jurisdiktioner, placering af gårdnavne og meget, meget mere. Der er vel næppe ende på, hvad vi kan bruge den kære håndbog til.

## Gode viljer - hårdt slid

Takket være kombination af en masse gode viljer suppleret med hårdt slid og energisk indsats er det nu lyk-

kedes at nå dertil, at DIS-Danmark meget snart udsender en indscannet udgave af Postadressebogen som gratis medlemsgave til alle vores medlemmer.

Det nøjagtige udsendelsestidspunkt er ikke endelig fastlagt. Men vi er ganske tæt på.

Det hele startede med, at arkivar ved Rigsarkivet Orla Damkjær beredvilligt stillede et komplet indscannet eksemplar til rådighed for DIS-Danmark.

Vejen gik nu forbi Post Danmark, der gav tilladelse til, at vi kunne udsende værket på CD-rom som medlemsgave.

Nu var det Hanne Marie Ruds tur. Aften efter aften har hun overført indscanningen til PDF-format. Otto Thygesen har siden udviklet en menu eller indholdsfortegnelse, der omkranser alle PDF-filerne. Sidst men ikke mindst har Arne Julin læst korrektur på det hele og nøje påset, at teknikken ikke havde ”smidt” et eller andet ud rundt om i hjørnerne.

## Til glæde for alle

En positiv sammensmeltning af en masse god vilje til glæde for alle vores medlemmer.

Vi glæder os til, I alle får lejlighed til at arbejde med den.



## DIS-Danmark har nu 3.360 medlemmer